

The Journal of International Civilization Studies

Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi

Volume V/ Issue I

ISSN: 2548-0146, Nevşehir/ TURKEY

DOI: <doi>10.26899/inciss.278</doi>

Geliş Tarihi/ Received: 12/02/2020

Kabul Tarihi/ Accepted: 22/02/2020

**THEMES THAT PROVIDE CULTURAL CONTINUITY IN THE
ALEVI CHEPNI COMMUNITY: A QUALITATIVE RESEARCH IN
BALIKESİR KARAMANLAR VILLAGE**

Prof.Dr. Şeniz ANBARLI BOZATAY

Balıkesir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

sanbarli10@gmail.com

orcid.org/0000-0003-4690-9650

Abstract

Balıkesir province its environs provide homeland to the Chepnis who settled in the 19th century leaving their nomadic lifestyle. Chepnis one of the twenty-four tribes of the Oghuzes is a Turkish tribe known for their courage and combative aspects towards the enemy. It is noteworthy that the identity of Chepni in Balıkesir and vicinity is combined with the Alevi identity and expressed together. The sample of the study consists of male and female village residents who are selected by the purposeful sampling method in Karamanlar, an Alevi Chepni village. In the study, questions were asked within the context of the institution of “marriage”, in terms of the realization of marriage within and outside the group, the structure of the family, the procedures for the realization of marriages, the identity and origin, the ceremonies, the place of the stories in the transfer of culture from generation to generation, “musahiplik” the establishment of social integration and solidarity. The aim of this study is to emphasize the elements and practices that provide social integration by drawing attention to the mechanisms that the community prioritized in ensuring cultural continuity in the village of Karamanlar which is entirely composed of Alevi Chepni population. The method of the study is a qualitative research based on an approach that prioritizes research and understanding in social environment. In this study, besides the interview method, observation method was also utilized. In accordance with the qualitative research process, there is no hypothesis ready to be tested. This research which is based on the principle of induction, tries to make sense of the themes that the Alevi Chepni community expresses hithin the framework of cultural continuity.

In the research an evaluation is made based on the findings and literature obtained in the field. The main result of the study and the consistency of the Alevi Chepni culture and lifestyle in preservation and its continuation. A conscious understanding of the community’s own qualities, values and origins has important implications for their identity consciousness.

Keywords: *Chepnis, Alevism, Musahiplik.*

ALEVİ ÇEPNİ TOPLULUĞUNDA KÜLTÜREL SÜREKLİLİĞİ SAĞLAYAN TEMALAR: BALIKESİR KARAMANLAR KÖYÜNDE NİTEL BİR ARAŞTIRMA*

Öz

Balıkesir ili ve çevresi, konar göçer yaşam tarzını 19. yüzyılda bırakarak yerleşik yaşama geçen Çepnilere yurtluk yapmaktadır. Oğuzların yirmi dört boyundan biri olan Çepniler, düşmana karşı gösterdikleri cesaret ve mücadeleci yönleriyle bilinen bir Türk boyudur. Balıkesir ve çevresinde Çepni kimliğinin Alevi kimliği ile birleşerek, birlikte ifade edildiği dikkat çekmektedir. Çalışmanın örneklemini, bir Alevi Çepni köyü olan Karamanlar'da amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen kadın ve erkek köy sakinleri oluşturmaktadır. Araştırmada, evliliğin grup içi-grup dışı gerçekleşmesi durumu, aile yapısı, evliliklerin gerçekleştirilmesindeki usuller, kimlik ve kökene ilişkin açıklamalar, törenler, kültürün kuşaktan kuşağa aktarılmasında hikâyelerin yeri ve toplumsal bütünleşme ve dayanışmanın sağlanmasında "musahiplik" kurumu bağlamında sorular sorulmuştur. Çalışmanın amacı, tamamı Alevi Çepni nüfustan oluşan Karamanlar köyünde, topluluğun kültürel sürekliliği sağlamada önelediği mekanizmalara dikkat çekerek, toplumsal bütünleşmeyi sağlayan unsurların ve pratiklerin altının çizilmesidir. Çalışmanın yöntemi, sosyal olguları öncelikle bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımı temel alan, nitel araştırmadır. Araştırmada, görüşme yöntemi yanında, gözlem yönteminden de yararlanılmıştır. Çalışmada, nitel araştırma süreciyle uyumlu olarak, test edilmeye hazır bir hipotez bulunmamaktadır. Tümevarım ilkesinin hâkim olduğu bu araştırma, tanımlayıcı bilgilerden yola çıkarak, Alevi Çepni topluluğun kültürel süreklilik çerçevesinde ifade ettiği temaları, anlamlandırmak çabası içindedir.

Araştırmada, alanda elde edilen bulgulardan ve literatürden hareketle bir değerlendirme yapılmaktadır. Çalışmada ulaşılan temel sonuç; araştırmaya dâhil olan katılımcıların, Çepni-Alevi kültürü ve yaşam biçiminin korunması ve devamında gösterdikleri tutarlılıktır. Topluluğun kendi niteliklerine, değerlerine ve kökenine ilişkin bilinçli bir kavrayış içinde olması, sahip oldukları kimlik bilinci hakkında önemli sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Çepniler, Alevilik, Musahiplik.*

Giriş

Tarih boyunca farklı nedenlerle Anadolu'ya göç eden Türk boyları, eski inanış ve uygulamalarını göç ettikleri yeni coğrafyaya taşımışlardır. Oğuz boylarından biri olan Çepniler de Anadolu'ya yerleşerek eski kültürel değerlerini ve inanışlarını yaşatmaya devam etmişlerdir (Gültekin, 2014:74). Balıkesir ili ve çevresi yüzyıllardır, Çepnilerin kültürlerini yaşadıkları sahalardandır.

Tamamı Alevi Çepni nüfustan meydana gelen Balıkesir merkez köyü olan Karamanlar'da, kültürel sürekliliğin sağlanmasında öne çıkan uygulamalara, inanışlara ve algılamalara dikkat

* Bu makale, 19-22 Eylül 2019 tarihleri arasında Balıkesir'de düzenlenen "Milli Mücadele'nin 100. Yılında "Kuva-yı Milliye Şehri Balıkesir" Uluslararası Sempozyumunda "Balıkesir Çepni Köyü Karamanlarda Kültürel Sürekliliği Sağlayan Ana Temalar" başlığıyla sunulan bildiriden, genişletilerek ve yeniden düzenlenerek hazırlanmıştır.

çekilerek, toplumsal bütünleşmeyi sağlayan unsurların ve pratiklerin değerlendirilmesi çalışmanın temel amacıdır.

Araştırmanın örnekleme; Karamanlar’da yaşayan ve amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen on köy sakinidir. Araştırmada Kavakbaşı köyünde yaşayan ve Alevi Çepni nüfus için inanç önderi kabul edilen Alevi dedesi Mustafa Oğuzla da bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara, evliliğin grup içi-grup dışı gerçekleşmesi durumu, ailenin yapısı, evliliklerin gerçekleştirilmesindeki usuller, kimlik ve kökene ilişkin açıklamalar, törenler, kültürün kuşaktan kuşağa aktarılmasında hikâyelerin yeri ve toplumsal bütünleşme ve dayanışmanın sağlanmasında “musahiplik” kurumu çerçevesinde sorular yöneltilmiştir.

Çepniler Kimdir?

Anadolu’nun farklı bölgelerinde yaşamakta olan Türk boylarının geleneksel hayatlarının incelenmesi, Türk kültürünün derinliğini anlama imkânı sunacaktır. Bu boylar arasında yapılan alan araştırmaları, geleneksel hayatın işleyişini gözler önüne sermektedir. Şahin’in de isabetle belirttiği üzere, “Türk boylarının yaşam biçimlerinin kapsamlı incelemelere tabi tutulması, kültürel zenginliği arttırmada, geleneksel olanın oluşum, dönüşüm ve değişim evrelerinin izlenmesinde fayda sağlayacaktır”(Şahin, 2006:77).

Anadolu’ya gelen Oğuz Türklerinin en kalabalık ve en savaşçı boyu olan Çepniler, Anadolu’nun Türkleşmesinde önemli rol oynamışlardır (Mustafa Oğuz, tya:5). Çepnilerin 1071 Malazgirt Savaşı ile başlayan Anadolu iskânı, yüzyıllarca süren mücadele sonucunda Sivas’tan başlayarak bütün Orta Karadeniz Bölgesi’nin fethi ile ilerlemiştir. Fetih ve iskânlarda XIII. yüzyılın ortalarında “Güvenç Abdal” onlara öncülük etmiştir. 1427’de Osmanlı Devleti’ne bağlanıp varlıklarını sürdürdükleri dikkati çeker. Trabzon’un fethi sonrasında Trabzon ve Rize’ye göçmüşlerdir. Osmanlı Devleti döneminde devletin temel direği olan Çepniler, Kurtuluş Savaşı sırasında Giresunlu Osman Ağa öncülüğünde cepheden cepheye koşmuşlar, Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunda önemli rol almışlardır (Demir, 2012:105).

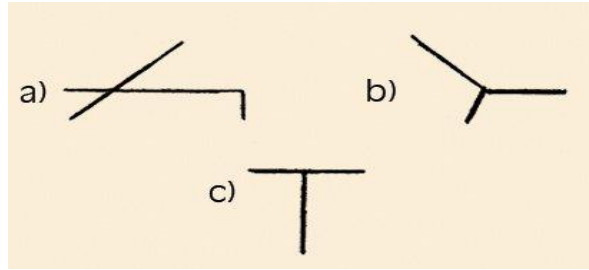
Şekil 1: Oğuz Boyları (<http://cepni.info/cepni-tarihine-giris-cepniler/>)

Kaşgarlı Mahmud'un Oğuz boylarını gösteren listesinde rastlanan Çepni boyu, yirmi birinci sırada zikredilmiş ve damgası da gösterilmiştir. (Kaşgarlı Mahmut, 2011: 91). Farklı kaynaklar arasında Oğuz boylarının sayısı konusunda görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Kaşgarlı Mahmut ve Reşidüddin 24 boydan söz ederken, Mervezi 12 boy olarak göstermektedir. Bu fikir ayrılıklarını, Oğuzların iki kola bölünmesi ile açıklayan görüşler bulunmaktadır (Agacanov, 2004:154).

Şekil 2: Çepni Boyu Tamgaları (<http://cepni.info/cepni-tarihine-giris-cepniler/>)

a)Kaşgarlı'ya (11.yüzyıl) Göre Çepni Boyu Tamgası

b)Reşidüddin'e (13.yüzyıl) Göre Çepni Boyu Tamgası

c)Yazıcıoğlu'na Göre (15.yüzyıl) Göre Çepni Boyu Tamgası

Reşidüddin (14.yüzyılın başları) Çepnileri Üçoklar'ın dördüncü boyu olarak göstermektedir. Çepni adının "düşmanla her zaman savaşır" anlamına geldiği yazılmakta, Bayındır, Peçenek, Çavuldurlarla ortak olan onkunlarının "sungur", şölenlerdeki et paylarının da "sol karı yağrın" yani sol kürek kemiği kısmı olduğunu bildirilmektedir. Çepnilerin önemi, Anadolu'nun fetih ve iskânında oynadıkları rollere ilişkindir. 16.yüzyılda Anadolu'da Çepnilere ait kırk beş kadar yer adının görülmesi bunun en önemli göstergesidir. 1277 yılında Sinop çevresinde yoğun bir Çepni topluluğu yaşamaktadır. Çepni Türkleri aynı yıl Sinop'a saldıran Trabzon Rum imparatoru Giorgi'yi denizde yenerek Selçuklu Türkiye'sinin en önemli ticaret limanının Rumların eline geçmesini engellemişlerdir. Canik adı verilen Samsun- Giresun arasındaki bölgenin fethinde en büyük rolü Çepniler oynamıştır.

16.yüzyılda Anadolu'nun birçok yerinde Çepni oymakları yaşamaktaydı. Çepniler üç kol halinde olup bunlardan 397 vergi nüfuslu ana kol, Antep'in kuzeydoğusundaki Rumkale yöresinde yaşamaktaydı. Nüfusları çok az olan diğer iki kol, “Başım Kızdılu Çepni” adını taşımakta ve Amik ovasındaki Gündüzlü'de bulunmaktaydı. Diyarbakir bölgesindeki Boz-ulus'a bağlı Çepniler de 1691'de birçok Çepni oymakları gibi Rakka bölgesinde yerleştirilmiştir. Bunlara beylerinin adıyla “Kantemir Çepnisi” deniliyordu (Sümer, 1993:269).

1691 iskânında Çepnilerin iskân yerlerinin yanlış seçilmesi, yaylalarda yaşayan oymakların kısmen çöl iklimine alışamamış olmaları, kaçmalarına neden olmuştur. Rakka'dan kaçan Çepni oymaklarının Balıkesir bölgesine gelebilmeleri, ancak 1720'li yılların başında mümkün olabilmektedir. Bugün yörede yoğun biçimde yaşayan Çepni oymaklarının 1726'daki emre uymadıkları ve Rakka'ya dönmedikleri anlaşılmaktadır. (Oğuz, 2010:9-10).

Günümüzde Balıkesir, İzmir (Bergama), Manisa ve Aydın köylerinde yaşayan Çepnilerin, “Başım Kızdılu” ile “Kantemir” Çepnilerinin torunları olduğu ifade edilmektedir. 16.yüzyılda Konya bölgesinde de önemli bir Çepni topluluğu bulunmaktaydı. Çepniler Yavuz Sultan Selim devrinde Trabzon sancağında özellikle Giresun Kürtün ve Vakfikebir arasında yoğun bir şekilde yaşıyorlardı. Bu yörenin batı kesimine Vilayet-i Çepni adı verilmesinin nedeni budur. Çepniler sonraki yüzyıllarda Trabzon'un doğusunda bulunan yerlere göç ederek, Türklerin bu sahaya yerleşmesinde önemli rol oynamışlardır (Sümer, 1993:269-270). Rize ve çevresinde yoğun biçimde yerleşen Çepni varlığı, bu bölgede Türkçe konuşulmasının en önemli nedenidir. Günümüzde Çepni adlı ailelere burada sıkça rastlanmaktadır. Çepni bu bölgede “yiğit”, “gözü pek”, “cesur ve “çetin adam” anlamına gelmektedir. Vilayet-i Çepni'deki köylerde yaşayan Çepniler arasında Osman, Bekir, Ömer adlarına rastlanması, buradaki topluluğun Sünni olduğunun kanıtıdır denilebilir (Sümer, 1999a:330). Çepnilerin Akkoyunlular'ın halefi olan Safeviler'in kuruluşunda da rol oynayan boylar arasında olduğu dikkat çekmektedir (Sümer, 1999b:50).

Anadolu'nun bir Türk yurdu haline gelmesinde en önemli rol oynayan boylardan biri olan Çepniler, Yukarı Kelkit boylarından Bursa ve Kocaeli bölgesine uzanan bölgede geniş bir yayılma alanı bulmuştur. Tahrir defterlerine göre Sivas'ta 3 köy, Zile ve Akdağ Madeni arasında, Çekerek çayı kıyılarında 32 kışlakta oldukça yoğun bir Çepni nüfusu dikkati çekmektedir. Sümer, Kırşehir Suluca Höyük köyüne gelen Hacı Bektaşî Veli'nin ilk takipçilerinin Çepniler olduğunu kaydetmektedir (Sümer, 1999a:322-323).

Günümüzde Anadolu'nun birçok yerinde kendi ad ve kültürleriyle yaşamlarını sürdüren Çepnilerin, Balıkesir, Bergama ve Kınık, Kırşehir-Çiçekdağı-Çetmi, Amasya-Gümüşhacıköy-Çepni bölgelerinde yaşayanların Alevi, Trabzon Şalpaazarı, Beşikdüzü, Rize, Artvin, Gümüşhane, Konya-

Taşkent-Çetmi, Çorum-Kargı-Çetmi, Bolu-Çetmi’de yaşayanların ise Sünni olduğunu belirten Oğuz, Çepnilerin Alevi ya da Sünni olmalarını tarihin seyriyle ilgili görmektedir (Oğuz, 2010:2-3).

Mustafa Oğuz bu durumu şu şekilde açıklamaktadır;

“Yaklaşık 600 yıl süren bu kesintisiz baskılardan sonra günümüzde gelinen noktada görüyoruz ki 1050, 1070’lerde Horasan’dan Ehlibeyt İslam öğretisiyle (Alevi) Anadolu’ya giren Çepnilerin büyükçe bir bölümünün kendisine Hanefî Sünni İslam anlayışını seçmiş merkezi yönetimlerin baskısıyla 600 yılın sonunda büyük oranda asimilasyona uğradıklarını görüyoruz. Bu baskıların sonucunda günümüzde Anadolu’da yaşayan Çepni yerleşkelerindeki (özellikle Karadeniz) Sünni inanç sisteminin Alevi inanç sisteminden daha fazla duruma geldiğini görüyoruz” (Mustafa Oğuz, tya:7-8).

Alevi Çepnilerin Balıkesir’de yerleştikleri yerler şöyledir (Mustafa Oğuz, tya:8-10):

Balıkesir-Merkez

Aliğa (Dübecik)

Aynaoğlu Koru-Çertlemik)

Bahçedere (Kavakbaşı-Fındıklı)

Çukurhüseyin

Deliktaş

İnkaya

Kabakdere

Söğütkırı

Karamanlar

Kuşkaya

Macarlar

Ortamandıra (Karagedik)

Yaylacık

Yeşilyurt (Çoraklık)

Balya

Değirmendere

Kocabük

Bigadiç

Akyar

Çiftlik

Elyapan

Güvem Çetmi

Kozpınar

Özgören (Yumruklu)

Yeşildere (Killik)

İvrindi

Soğanbükü

Kepsut

Armutlu

Manyas

Çal

Hekimli

Kalebayırı

Kapaklı

Sındırgı

Kocasinan (Cehennemdere)

Susurluk

Danaveli

Gökceren

Araştırmanın Amacı

Değerler her geçen gün değişime uğramalarına rağmen, geçmişle süreklilik bağıını sürdürmektedir. Bu çerçevede Alevi-Bektaşî geleneği ve değerlerinin temel ilkeleri ve ölçütlerinin anlaşılması önemlidir. Bu anlaşılma sayesinde “İnsan–toplum ilişkileri daha başlangıçta kuralların ve normların değil; benimseme, yaklaşma, kucaklaşma, özümseme gibi ötekileştirmeye değil sevgi, dostluk ve paylaşımaya yönelik bir nitelik taşıır” (Hülür, Koluvaçık, 2014 :17,26).

Toplulukların paylaşımına yönelik niteliklerini öne çıkaran algılar, pratikler ve davranışların söz konusu topluluğun kültürel olarak sürekliliğini sağlayacağı açıktır. Bu noktada çalışmanın amacı, tamamı Alevi Çepni nüfustan oluşan Karamanlar köyünde, topluluğun kültürel sürekliliği sağlamada önelediği ortak kültüre ilişkin mekanizmalara dikkat çekerek, toplumsal bütünleşmeyi sağlayan unsurların ve pratiklerin altının çizilmesidir.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, nitel araştırmanın; doğal ortam, temel araç olarak araştırmacı, çoklu yöntemler, tümevarım ve tümdengelimli mantık yoluyla karmaşık akıl yürütme, katılımcı yorumları, zamanla beliren desen, yansıtıcılık ve bütüncül açıklama gibi ortak özellikleri (Creswell, 2016:45-47) uyularak gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın doğal ortamı, Karamanlar köyüdür. Köylülerle doğrudan konuşularak, kendi ortamlarında hareket ve davranışları gözlemlenmiş, bilgi edinme süreci doğal ortamda gerçekleştirilmiştir. Araştırma öncesinde ve sonrasında farklı dokümanlar incelenmiş, katılımcıların davranışları gözlemlenmiş ve katılımcılarla görüşülerek veri toplanmıştır. Çalışmada tek bir veri kaynağından ziyade, mülakat, gözlem ve dokümanlar gibi çoklu biçimlerde veri toplanmış, tümevarım ve tümdengelimli mantık yoluyla karmaşık akıl yürütme gerçekleştirilmiştir. Araştırmada oluşturulan temalar, verilerle karşılaştırılarak tümdengelimli düşünme becerileri kullanılmış, ortaya çıkan temalara şekil verebilmek için katılımcılarla işbirliği içinde hareket edilmiştir. Katılımcıların yöneltilen sorularla ilgili sahip oldukları yorumlara odaklanılmıştır. Konu hakkında bilgi edinmek için, başta belirlenen planda değişiklikler olmuş, araştırmada planlan alanın yanı sıra (Karamanlar köyü), İbrahim Bozkurt'un önerisiyle Kavakbaşı köyünden Alevi dedesi Mustafa Oğuz ile de görüşme gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın başında, araştırmacı olarak iş deneyimimiz, kültürel deneyimlerimiz, bilginin nasıl yorumlandığı katılımcılara açıklanmıştır. Bu bilgilendirme öncesinde görüşme yaptığımız İbrahim Bozkurt, Çepniler üzerine araştırma yapmamızın nedenini “Hocam sizi buraya getiren nedir?” diye sorarak, bize araştırma hakkında açıklama yapma imkânı vermiştir. Araştırmada, ulaşılan bulgular arasındaki neden-sonuç ilişkilerinden çok, her durumdaki faktörlerin karmaşık etkileşimi belirlenmeye çalışılmıştır. Örneğin, Çepni Alevilerin kendi grupları içinde evliliğin öne çıkması, kültürel sürekliliği sağlama yanında, katılımcıların belirttiği üzere kendilerinden kaynaklanan bir sorun olmadığının da altı çizilmiştir.

Araştırmada Veri Toplama Faaliyeti

Araştırma, ortak bir kültüre sahip olan grup üyeleriyle (Karamanlar köyü sakinleri ile) gerçekleştirilmiştir. Araştırma yapılacak mekânın seçilmesinde ve bilgilere ulaşma sürecinde başka bir

Alevi Çepni köylüsünden aracılık konusunda yardım alınmıştır. Söz konusu aracı kişi, “araştırma için en uygun köy” olduğu gerekçesiyle mekân seçimine ve köylüler ile tanışmaya rehberlik etmiştir. Bilgiler, katılımcı gözlem, mülakat, Çepni Alevi kültüre ait dokümanların incelenmesi ile toplanmıştır.

Araştırma Sürecinin Geçerlilik ve Güvenirliği

Araştırma sürecinin geçerlilik ve güvenirliliği için; araştırma süreci hakkında açıklamalar yapılmış, ulaşılan sonuçlar katılımcılarla paylaşılmıştır. Katılımcılarla görüşme dışında da bir araya gelinerek bir etkileşim ortamı sağlanmıştır.

Araştırma Örnekleme

Araştırmada kartopu örnekleme yöntemi izlenmiştir. Bu yöntemde öncelikle araştırma problemine ilişkin olarak bilgi kaynağı olabilecek kişiye ulaşılması gerekmektedir. Süreç, “Bu konuda en çok bilgi sahibi olan kişi ya da kişiler kimlerdir?” sorularıyla başlar. Süreç ilerledikçe, ulaşılan isim ve durumlar tıpkı bir kartopu gibi büyüyerek ilerler. Belirli bir süre sonra araştırmacının görüşmesi gereken kişi sayısı ve ilgilenilen durum sayısı azalmaya başlar. Bu şekilde araştırmacı daha zengin bilgi kaynaklarına ulaşma şansına sahip olacaktır (Yıldırım, Şimşek, 1999:73).

Karamanlar araştırmasında, araştırma süreci, köy muhtarı Adnan Tuncel’e ulaşılarak başlamış, görüşme yapılan İbrahim Bozkurt’un rehberliğiyle diğer kadın ve erkek katılımcılara ve Alevi dedesi Mustafa Oğuz’a ulaşılarak ilerlemiştir.

Araştırmada araştırmacı, “gözlemci olarak katılımcı” pozisyonundadır. Bu pozisyon, araştırmacının sürece çalışma alanında katılması ile gerçekleşir. Bu noktada katılımcı rolü, araştırmacı rolünden daha belirgindir. Bu durum, araştırmacıya içeriden bakabilme imkânı sağlamaktadır. Ancak araştırmacının aktiviteye katılımı, rahatsız edici bir durum oluşturabilir (Creswell, 2016: 166-167) se de Karamanlar araştırmamızda bu türden bir rahatsızlık yaşanmamış, katılımcılar bir sohbet ortamındaki doğallık ve misafirperverlikle sorulara cevap vermişlerdir.

Etnografik Araştırma Yaklaşımına ve Betimleyici Analiz Yöntemine Göre Değerlendirme

Karamanlar köyü üzerine gerçekleştirilen bu araştırma, etnografik bir araştırma olarak kabul edilebilir. Etnografik araştırmada aynı kültürü paylaşan grubun üyelerine, ortak değerleri, inançları, dili gibi faktörlere ve bu faktörlerin araştırmacı tarafından nasıl algılandığına odaklanılmaktadır. Aynı kültürü paylaşan grubun, uzun süre boyunca değişmeden etkileşim biçimlerini korumalarının altında yatan nedenleri ortaya koymak, etnografik araştırmaların çıkış noktasıdır. (Creswell, 2016:90-92) Etnografik araştırma, bireylerin davranışlarına yönelik derin ve zengin çıkarımlar elde edilmesini sağlar. Bireyin davranışı, davranışını geliştirdiği sosyal yapı içinde incelenmektedir (Baş, Akturan,

2008:46). Karamanlar araştırmasının, katılımcıların kültürel sürekliliği sağlamada öncedelediği ana temaları ortaya çıkarmayı amaçlayarak, etnografik araştırma yaklaşımını izlediği söylenebilir. Ortaya çıkan ana temalar, bireylerin davranışlarına ve algılarına yön veren temel bakış açıları ve tutumlardır.

Araştırmada betimleyici analiz yönteminden de yararlanılmıştır. Bu yaklaşıma göre elde edilen veriler, önceden belirlenen temalara göre özetlenmekte ve yorumlanmaktadır. Veriler, araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre organize edilmiştir. Betimsel analizde, görüşülen bireylerin görüşlerinin çarpıcı biçimde yansıtılabilmesi için doğrudan alıntılara sıkça yer verilmektedir. (Yıldırım, Şimşek, 1999:158-159). Çalışmada öncelikle veriler her katılımcı için ayrı bir dosya oluşturularak, bilgisayar ortamına aktarılmış ve düzenlenmiştir. Metin dikkatlice okunarak notlar alınmıştır. Temalar içindeki veriler betimlenirken, yer ve aktörlerin resmi oluşturulmuştur. Bulguların mantıklı hale getirilmesinde, kültürün nasıl işlediği konusunda yorumlama yapılmıştır. Ana temalar, temel başlıklar hâlinde sayılarak, katılımcılardan elde edilen bulgular tanımlanarak yorumlanmıştır.

Balıkesir Alevi Çepni Köyü Karamanlarda Kültürel Sürekliliği Sağlayan Ana Temalar: Araştırma Bulguları

Tarihî ve toplumsal yapısıyla zengin bir kültüre sahip olan Balıkesir, Marmara ve Ege Denizlerine hâkim bir noktada bulunması ve Türklerin Rumeli'ye göçü sırasında bir üs bölgesi olarak kullanılması nedeniyle önemini her dönem koruyan bir şehirdir. Yerli nüfusu Yörük, Türkmen, Manav ve Çepnilerden oluşan şehirde, Yörükler ve Manavların; Tahtacı Türkmenleriyle de Çepnilerin birbirlerine daha yakın oldukları dikkat çeker. Belirtilen yakınlıkların kurulmasında, Çepniler ve Tahtacı Türkmenlerinin Alevi; Yörükler ve Manavların ise Sünni olmasının (Mutlu, 2011:1557) etkili olduğu söylenebilir.

Karamanlar köyü, Balıkesir'in Altıeylül ilçesine bağlı köylerinden olup, Balıkesir merkeze uzaklığı, 13 kilometredir. Balıkesir'in güneybatı yönündedir (bucivar.com). Köyde bir ilkokul ve bir ortaokul, bir cemevi bulunmaktadır. Köyün nüfusu, Karamanlar Köyü muhtarı Adnan Tuncel'in aktardığı bilgilere göre; 750-800 kişi olup, köyde 200 hane bulunmaktadır. Köyün geçim kaynakları; bugün azalmakla birlikte tarım ve hayvancılık olarak ifade edilmiştir. Eğitim düzeyi ortalaması ortaokul-lise düzeyindedir. Köyde evlerin ağırlıklı olarak betonarme, tek ya da iki katlı olduğu görülmektedir.

Şahin'den öğrendiğimiz kadarıyla, (2006:66) “Karalar”, “Yalınayaklar”, “Nusradlı”, “Eynihocalı” gibi oymak adlarıyla anılan Balıkesir Çepnileri; 30 köyde sakin bulunmakta ve kendilerini Alevi olarak tanımlamaktadırlar. Oğuz, Karamanlar Köyü'nün, Çepni “Karalar Oymağı”ndan olduğunu belirtmektedir (Oğuz, 2010:15).

Tablo 1: Katılımcılarla İlgili Kişisel Bilgiler

Cinsiyetlere Göre Dağılım	N	%
Kadın	5	100
Erkek	5	100
Toplam	10	100
Yaş Aralığı	N	100
30-40	2	100
40-50	1	100
50-60	2	100
60-70	3	100
70-80	2	100
Medeni Durum	N	100
Evli	10	100
Bekâr	-	100
Eğitim Durumu	N	100
İlkokul	4	100
Ortaokul	1	100
Lise	2	100
Üniversite	3	100
Meslek	N	100
Ev Hanımı	4	100
Kamu Sektörü	1	100
Özel Sektör	1	100
Emekli	4	100
Aylık Gelir Düzeyi	N	100
Belirtmedi	4	100

2500-3.000	4	100
3000-4000	2	100

Katılımcıların cinsiyetlere göre dağılımı; 5 kadın ve 5 erkektir. Katılımcılar, 30 yaş ve üzerinde olup, 30-40 yaş aralığında 2, 40-50 yaş aralığında 1, 50-60 yaş aralığında 2, 60-70 yaş aralığında 3, 70-80 yaş aralığında 2 kişi ile görüşülmüştür. Katılımcıların 4'ü ilkokul, 1'i ortaokul, 2'si lise, 3'ü üniversite mezunu olup, 1 kadın katılımcı (üniversite mezunu) dışında diğer kadın katılımcıların tamamı ilkokul mezunudur. Katılımcıların mesleklere göre dağılımında 4 ev hanımı, 2 kamu sektörü çalışanı, 1 özel sektör çalışanı ve 4 emekli bulunmaktadır. Aylık gelir düzeyine bakıldığında, 2500-3000 TL. arasında 4 katılımcı, 3.000-4.000 arasında 2 katılımcı bulunmaktadır. 4 katılımcı ise aylık geliriyle ilgili soruya cevap vermemiştir. Katılımcıların isimlerini veren kadın ve erkekler; isim ve yaşlarıyla, ismini vermek istemeyeler ise kadınlarda K, erkeklerde E ile ve numaralandırılarak kodlanmıştır.

Çepni Kimliği: Dinî İnanç ve Köken Olarak Kendini Tanımlama

Bireyin tüm özelliklerini kapsayan kimlik, kişinin kendisini nasıl gördüğü ve toplum tarafından nasıl görüldüğüne ilişkin bir çerçeve sunar. Birer nitelik gösteren kimlikler, her şeyden önce farklılıklara atıf yapar. Kimliğe yüklenebilecek işlem bir sınıflama işlemi olup, bu işlemle farklılıklar ortaya konmaktadır. Aşkın'a göre kültürel kimliğin oluşumunda en etkili faktör dindir. Dinler insanlığın yalnızca inanç dünyasını değil, sosyokültürel yaşamını da biçimlendirmede etkili olmuşlardır. Din ve beraberinde getirdiği kurumsal yapı, aileden başlayarak; hukuk, siyaset, sanat ve ekonomi anlayışına kadar insanı şekillendirmektedir (Aşkın, 2007:213,217).

İnsanların sosyalleşmesi, aidiyet gruplarının normları ve değer sistemleri doğrultusunda gerçekleşir. Bu gruplar sayesinde kim olduğumuzu, nereden geldiğimizi ve nereye gideceğimizi öğrenmeye ve içselleştirmeye başlarız. (Şimşek, 2002:33). Toplumsallaşma süreci içerisinde nesnelleşen değer ve eylemler, yeni nesiller tarafından içselleştirilmektedir. Yeni nesil de eylemleri ve oynadıkları rollerle nesnelleşmiş olanı yeniden dışsallaştırır. Gündelik hayatın gerçekliğinin bu döngüsünün içine, farklı gerçeklikler girse de, değişim oldukça yavaştır. Toplum bu noktada değişimin hızını da belirlemektedir (Metin, 2011:75). Kimlik, aidiyetler denilen bir tür koordinatlarla belirlenmektedir. Bu koordinatların bir kısmı doğuştandır, bir kısmı ise sonradan kazanılır. Soy, içinde yetişilen ortam, mekân algısı, ortak tarih bilinci, ortak kültür, din bu aidiyetler arasında ayılabılır. Din, kimliğin inşa edilme sürecinde etkin olan öğelerden yalnızca biri olup, hiçbir zaman tek başına kimlik inşa etmeye yetmez (Türkkan, 2011:42).

Türkiye'deki Aleviler toplumsal görünüm bağlamında yaşadıkları bölgelere göre farklı adlarla anılmaktadırlar. Türkiye'de kırsal Alevi kültürünün toplumsal dokusunu oluşturan Aleviler, Anadolu kültürel çoğulculuğunu temsil etmektedir (Sami, 2013:170). Günümüzde Alevi kimliği ile ilgili olarak yapılan tanımlamalar arasında (Kızılbashlık, Bektaşilik, Tahtacılar, Rafızilik) arasında Çepnilerin de sayıldığını belirten Dalkıran, Çepnilerin doğrudan Alevilikle kurulan ilişkisine, Karadeniz'deki Çepni toplulukların büyük bölümünün Sünni olduğu savını öne sürerek itiraz etmektedir (Dalkıran, 2002:95, 103). Mustafa Oğuz, Çepnilerin dinî inançları konusunda şu ifadeleri kullanmaktadır; “Malazgirt Savaşı ile Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde yayılan Çepnilerin dinî inançları, Horasan'dan getirdikleri, Horasan Türk Süfilerinden öğrendikleri Ehlibeyt sevgisine dayanan Alevi İslam anlayışıdır” (Mustafa Oğuz, ty:7).

Araştırmada “dinî inanç olarak kendini tanımlama biçimi” ve “köken olarak kendini tanımlama biçimi” ayrı sorular olarak katılımcılara yöneltildiğinde; aynı zamanda köy muhtarı olan Adnan Tuncel (Erkek, 62), dinî inancını “Serbest. Özgürlükçü. Allah'a ve peygambere inanıyorum” diyerek belirtmiştir. İbrahim Bozkurt da dinî inanç olarak kendisini “özgür” olarak tanımlamıştır. Aynı soruya E1 (Erkek, 80) ise “Allah birdir. Peygamberimiz aynıdır. Kuran kutsal kitabımızdır” cevabını vermiştir. Cevat Bozkurt (Erkek, 78) “Tanrının huzurundayız. Allah'a inanıyorum” demiştir. E2 (Erkek, 30) “Allah'a inancım tam” derken, K1 (Kadın, 55) “Alevi Çepni” demiştir. K2 (Kadın, 58) “Alevi olduğum için gururluyum” diyerek, dinî inancından duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir. Nuran Bozkurt (Kadın, 65), “Allah Muhammet ya Ali on iki İmamlar” cevabını vermiştir. K3 (Kadın, 42) “Hepimiz Allah'a inanıyoruz”, Damla Bozkurt (Kadın, 30) “Aleviyiz. Allah'ın varlığına inanıyorum” demiştir. Katılımcıların büyük kısmı; dinî inanç ile ilgili tanımlamaya; “Allah inancını” ve “Aleviliği” öne çıkararak cevap vermiştir. Ancak bu tanımlamalar yanında “özgür”, “serbest” gibi açıklamaların da bulunduğu dikkat çekmektedir. Bunun anlamının, dinî inanç olarak kendini tanımlamanın, kendini tanımlamanın merkezinde olmadığıdır denilebilir.

Katılımcılara, “köken olarak kendini tanımlama biçimi” sorulduğunda, dikkat çeken; Karadeniz kökenine işaret açıklamalar yanında, özellikle kadınlarda “Çepni” kimliğinin “Alevi” kimliğiyle birlikte ifade edilmesidir. Dolayısıyla köken bilgisinin, dinî inanca dayalı kimlik üzerinden ifade edildiği dikkat çekmektedir.

Geçgin'in “Kimlik Yönelimleri Açısından Alevi Gençliği” adlı araştırmasında bir katılımcı, kendisini Alevi kimliği ile tanımladığını belirtmiş ve “tüm yaşamımın anlamı budur” şeklinde vermiştir. Bir başka katılımcı da “İslam dinine bağlı Türküm ben. Aleviliği İslam'ın özü ve Türk kültürünü İslam ile birlikte yaşayabilme imkânı veren bir yol olarak görüyorum” biçiminde bir açıklama yapmıştır (Geçgin, 2019:1040). Benzer açıklamalara Karamanlar köyünde rastlanmamıştır. Yine Geçgin'in çalışmasında (Geçgin, 2019:1064) bir genç, “Bana göre Alevilik hem bir inanç

öğretisi hem de bir kültürdür aslında. Ben yaratıcıya inanıyorum ama dinlere sıkı sıkıya bağlı bir insan değilim bir noktada deist olarak bile tanımlanabilirim sanırım” demektedir. Karamanlarda da katılımcıların Aleviliği hem inanç hem de bir kültür olarak kabul ettiği açıklamalara rastlanmıştır. Evliliğin grup içi olması, sözü edilen kültürün devamlılığı açısından önemli kabul edilmektedir.

Kültürün Aktarılmasında Hikâyeler: Toplumsal Hafızada Ebussuud Efendi'nin Fetvaları ve Ahmet Vefik Paşa İskânının Hatırlattıkları

“Kültürle ilgili kuşaktan kuşağa aktarılan hikâyeler var mı?” sorusuna; Adnan Tuncel (62), “Dedelerimiz hep ezildiklerini anlattılar. Kimliklerini gizlemek zorunda kaldıklarını anlattılar. Şimdi biraz daha rahatız”, İbrahim Bozkurt (60), “Bektaşî fıkraları anlatılır. Anadolu’da Sünnî köylerden birinde bir çocuk hastalanmış. Hacı hoca gezmişler. En sonunda bir de Alevi dedesine gitmişler. Hastayla beni baş başa bırakın demiş. Akşam olmuş, dede; “öldür al canını diyormuş. Sonra hasta iyileşmiş. Dedeye para ve horoz vermişler. Dede, “beni pek dinlemez” tersini yapar demiş”, Cevat Bozkurt (78) “Biz Oğuz Türküyüz. Karadeniz’den gelmişiz. Biz Türküz”, E2 (30) “Çepniler dürüst insanlarmış. İnsanlar askere giderken eşini, Çepniye emanet edermiş”, K1 (55) ve K2 (58) “Bilmiyorum”, Nuran Bozkurt (65) “Orta Asya’dan gelmişler. Ama hikâyeleri tam olarak bilmiyorum”, K3 (42) “bilmiyorum, duymadım”, Damla Bozkurt (30) “duymadım” biçiminde cevap vermiştir.

Katılımcıların cevapları, cinsiyet açısından farklılaşmaktadır. Kadınların “bilmiyorum” yönündeki cevapları erkek katılımcılara göre ağırlıktadır. Ayrıca, görüşme sırasında K2 (58) “Siz araştırın da bize de söyleyin nereden geldiğimizi, kimliğimizi” diyerek, kimlikle ilgili eksik bilgisinin olmasından yakınmıştır. Çalışmada, yöneltilen bu soru yanında, toplumsal hafızada hâlen canlılığını koruyan bazı hususlar da dillendirilmiştir. Bu hususlar, Şeyhülislam Ebussuud Efendi’nin Aleviliği “karalayıcı” fetvaları ve Ahmet Vefik Paşa’nın “acımasız” iskân uygulamaları olarak belirtilmiştir. Ebussuud Efendi’nin fetvası, İbrahim Bozkurt tarafından dillendirilmiştir. E1 de (80) “Buralara geli, Ebussuud Efendi’nin fetvasından sonradır. Çıkış yerimiz Karadeniz. Orada çok Çepni var. Oradan Antep’e, Oğuz Eline, Konya, Aydın, Bergama, Balıkesir. Önce Ahmet Vefik Paşa döneminde yerleşik düzene geçmek istememiş”diyerek Alevi kimliğine yönelik tahribatı ve konargöçer toplulukların iskâna zorlanmalarını açıklamak ihtiyacı hissetmiştir.

16.yüzyıl başlarında Anadolu Türkmenleri arasında saygınlığı olan Şah İsmail’in İran’da Safevi Devleti’ni kurması sonucunda Osmanlı Anadolu’daki tebaasını kaybetmeye başlar. Dolayısıyla “Şah’a gidelim” seslenişi, siyasal bir tercihin yansımasıdır. Osmanlı’da Sünnî-Alevi ikiliği biçiminde ifade edilecek ayrım, dengeyi değiştirecektir. Rakip siyasal alternatif, Şeyhülislam Ebussuud Efendi’nin

“kâfirden de beter” diyerek tanımladığı kesimlere yönelik fetvalarla karşılaşmaktadır. Bu fetvalar, kırılmanın temel göstergesi kabul edilmektedir (Çamuroğlu, 2008: 17-18).

Balıkesir ve çevresinde yaygın olarak yaşayan Çepniler, göçebe yaşam tarzını 19. yüzyılın ikinci yarısında terk etmişlerdir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde Bursa Mutasarrıfı Ahmet Vefik Paşa'nın Yörük, Türkmen ve Çepnilere karşı uyguladığı iskân politikasının sertliği bu topluluklar üzerinde derin izler bırakmıştır. Şimşek Umacı'nın, (2012:177) bu izlerin bugün de özellikle orta yaşın üzerindeki kişilerin hafızalarında yaşadığına ilişkin tespiti, yaptığımız çalışmada da doğrulanmıştır.

19.yüzyıl ortalarında, vergi düzeninin yenilenmesi düşüncesinin ilk sonucu, aşiretleri belirlenen yerlere iskân etmeye yönelik planlamalardır. Bu iskân hareketiyle, aşiretlerin düzenli olarak vergiye bağlanması, askere alma işlemlerinin düzene gireceği, devlete ait kullanılmayan toprakların ziraata açılması hedeflenmiştir. İskânla ilgili olarak görevlendirilen kişi, Ahmet Vefik Paşa'dır. Emirler doğrultusunda aşiretler belirlenen bölgelere gitmiştir. Ancak yayla zamanı geldiğinde otlak arayışı başlamıştır. 1862'de iskân edilmesine rağmen iskânı bozarak yaylalara göçen aşiretleri bekleyen yaptırım çok ağır olmuştur. Ahmet Vefik Paşa, bazı aşiret beylerini astırmış, hemen hemen tüm erkeleri kırbaçlatmış, kurulan çadırları parçalamıştır. Balıkesir Çepnilerinin paşayı “çadır yırtan” olarak tanımlamalarının nedeni bu uygulamalardır (Oğuz, 2010:13-14). Şimşek Umacı'nın çalışmasında (2012:185) Sındırgı'ya bağlı Çukurhüseyin köyünden bir köylünün “Bir paşa varmış, Ahmet Vefik diye bizi buraya o yerleştirmiş, buradan başka yere kıpırdamayacaksınız, demiş. Biz onu ‘çadır yırtan’ diye biliriz. O bizlere çok zulüm yapmış, bizi çamur içindeki yerlere yerleştirdi, çadırlarımızı yaktırdı, onu dinlemeyenleri dövürdü” biçimindeki ayrıntılı açıklamalara Karamanlar araştırmamızda rastlamamakla birlikte, toplumsal hafızada bu iskân politikası ve uygulamalarının kalıcı bir yer tuttuğu, izlerinin canlılığını koruduğu dikkat çekmektedir.

Törenler

Törenler, bir toplumun kültürünün ve kültürel unsurlarının benimsenmesi, pekiştirilmesi, devamı ve aktarılması noktasında temel işlev üstlenen toplumsal yapı taşlarıdır. Karamanlarda Çepni Alevi kültürünün sürekliliğini sağlamada rol üstlenen düğün, cenaze ve cem törenlerine yönelik sorular katılımcılara yöneltilmiştir.

Düğün Törenleri

Düğünlerin nasıl gerçekleştiği ile ilgili sorulara; köy muhtarı Adnan Tuncel (Erkek, 62), İbrahim Bozkurt (Erkek, 60), E1 (Erkek, 80), E2 (Erkek, 30), K1 (Kadın, 55), K2 (Kadın, 58), Nuran Bozkurt (Kadın, 65), Çepni “Alevi düğünlerinin Sünni köylerinden bir farklılığının olmadığı”ni belirterek cevap vermişlerdir. Tuncel'in aktardığına göre, Karamanlarda köy düğünleri sıraya konmakta, muhtara önceden isim verilmektedir; “Bir günde 2 düğün olmaz. Düğünlerde tartışma

kavga olmaz. 2021 yılında yapılacak düğünlerin tarihleri şimdiden kayda alındı. Balıkesir’de ikamet edenler dahi köy halkından olan köylüler düğünlerini köyde muhtara yazdırarak yaparlar”. Cevat Bozkurt (78), eskiden düğünlerde kadınların “üç etek” giydiğinden söz etmiştir. Cevat Bozkurt “Şimdi sosyete düğünü yapılıyor” derken, nükteli bir ifade ile değişime işaret etmektedir. Damla Bozkurt (30) da Sünni düğünlerinden farklı olmadığını belirtmekte ancak şunları da ek olarak açıklamaktadır; “Bizde baş boğumu var. Geline yöresel kıyafet giydirilir. Altı tane krep bağlanır. Gökkuşacağı gibi olur. Gelin oynar. Su doldurmaya gönderilir. Suyu buğday ve para atılır. Gelin suyu döke döke gelir. Getirdiği suyu ikram eder”. Anladığımız kadarıyla gelinin suyu dökerek getirmesinin anlamı, bereketiyle gelmesi dileğidir.

Cenaze Törenleri

Adnan Tuncel (62), “Cem evinde helalleşilir. Cenaze namazını kadınlar da kılar”, İbrahim Bozkurt (60), “Törenler Türkçe. Ama Arapça olduğu da oluyor”, E1 (Erkek, 80), “Cem evinden alınarak defnediliyor”, Cevat Bozkurt (78) “Kadın erkek cenaze namazına gidilir. Helalleşme yapılır”, E2 (30) “Güneş batana kadar gömülür”, K1 (55) “Erkek kadın birlikte Cem evine gidilir. Kadınlar ağıt yakar. Cenaze namazı kılınır. Kadınlar erkeklerin arkasında saf durur”, K2 (58) “Cenazemiz çok kalabalık olur. Köy halkı, herkes gelir. Çok önem verilir. Ağıtlar yakılır. Dedemiz gelir. Kur’an okunur. Yedisi, kırkı yapılır. Hayır yapılır”, Nuran Bozkurt (65) “Kur’an okunur. Helallik alınır. Dede cenazeyi kaldırır”, K3 (42) “Cem Evinden, kadınlı erkekli”, Damla Bozkurt (30) “Ağıtlar yakılır. Kadın erkek saf durur. Eskiden cenaze sahibi aile 40 gün et yemezmiş”. Bu kültürel davranışın günümüzde de sürdüğünü belirten İbrahim Bozkurt (60); et yememe, televizyon izlememe, erkeklerin 40 gün boyunca tıraş olmaması gibi davranışların, aslında birer yas göstergesi olduğunu ve dünya nimetlerine yüz çevirerek acıyı yaşamakla ilgili simgesel anlamı olan davranışlar olduğu bilgisini vermiştir. Katılımcıların cenaze törenlerinde öne çıkardıkları tema; “kadınlı erkekli” olarak Cem evinde gerçekleştirilen törendir. İkinci olarak öne çıkan; “helalleşme”dir. Ölü için ağıt yakılmasından yalnızca iki katılımcı söz etmiştir.

Karamanlarda gerçekleştirilen cenaze törenleri ile ilgili ritüeller, Oğuz’un açıklamaları ile benzerdir. Oğuz da yıkanarak tabuta konan cenaze için helalleşme ve namaz kılma işleminden, helalleşme ve cenaze namazına kadın, erkek isteyen herkesin katıldığından söz etmektedir (Oğuz, 2010:111).

Şahin’in (2006:66) Balıkesir Çepnilerinin defin ve define ilişkin inanış ve uygulamalarını ayrıntıları ve tüm ritüelleriyle araştırdığı çalışmasında, Çepnilerde ölümün gerçekleşmesinin ardından yapılan ilk işlemin ölümün duyurulması olduğu belirtilmektedir. Cenaze duyurusunun, camiden ya da

caminin olmadığı köylerde hoparlörle yapıldığı, ayrıca Çepnilerin “ağıt” yakarak da ölümü duyurduğu kaydedilmektedir.

Cem Törenleri

Balıkesir Çepnilerinde dinî ve kültürel kimliğin aktarılmasında Cem törenlerinin önemli bir yeri vardır. Sözlü kültür ortamının hâkim olduğu bu dinî içerikli ayinlerin yürütülmesinde bu kültüre ve inanç esaslarına bağlı kişilerin etkin rol alması, katılımcıların yaşam ve kültürle ilgili tecrübelerini kendi toplumuna aktarmaları, bu törenleri Çepni kültürünün merkezine yerleştirmektedir. Sosyal ve dinî hayatı düzenleyebilen cem törenlerinin sahip olduğu güçte, dinî inanışların yanında, kutsal kabul edilen anlatıların da önemli bir payı bulunmaktadır. Şahin, bu ayinlerdeki pek çok anlatının gerçek ve kutsal kabul edildiğini, ancak bu anlatıları öğrenmek, dinlemek veya anlatıldıkları ortamlara girebilmek için, musahiplik erkânından geçmiş olmanın şart olduğuna değinmektedir. “Ancak evli ve musahiplik ayininden sonra musahip sahibi olmuş Çepniler cem törenlerine katılabilir ve bu kutsal anlatıları dinleyebilirler” (Şahin,2015:102).

Karamanlar Köyü girişinde ilk dikkat çeken yapı cemevi olmuştur. Cemevinin, köylünün ortak çabasıyla yapıldığı ve binanın köylü için bir gurur vesilesi olduğu, katılımcılarla yapılan görüşmelerde ifade edilmiştir. Çalışmada, “köylülerin birlikte gerçekleştirdiği toplantılar nelerdir?” sorusuna katılımcıların tamamı, “cem törenleri” cevabını vermişler, ayrıca “muharrem iftarları” da özellikle belirtilmiştir. Muhtar Adnan Tuncel; “Cemevinin masraflarını, elektrik, su vb. düğünlerden gelen gelirlerle, bağışlarla karşılanıyor. Köy hayırlarında yapılan yemeklere para toplanıyor. Gönülden” demiştir.

Ailede Kadın-Erkek İlişkileri

Anadolu'nun kültürel mozaigi, farklı yaşayış ve inanç sistemlerini içinde barındıran bir zenginliktir. Aleviliğin toplumsal süreçleri içermesi nedeniyle, bu kavram ele alınırken aile, kadın ve çocuk yetiştirme gibi toplumsal olgular da göz önünde tutulmalıdır (Yalçın, 2016:91). Aleviliğin kültür ve felsefesi, yaşam biçimi, demokrasinin oluşmasında ve kadın ve insan hakları konularında aktif bir güç olduğu belirtilmektedir. Öncelikle Alevilik, çok eşli evliliği savunmamaktadır. Kadına da boşanma hakkı verilmiş olması önemlidir. Alevi kültüründe kadının sosyal yaşamda “bacılık” işlevinin olması, ilişkilerin eşitlikçi yapısıyla ilgili (Özlük, 2013:58) görülmektedir.

Çalışmada kadın-erkek ilişkilerinin nasıl konumlandığı sorusuna, kadın ve erkek katılımcıların farklı cevaplar verdikleri dikkat çekmektedir. Adnan Tuncel (62), E1 (80), Cevat Bozkurt (78) aile yapılarını “demokratik aile” olarak nitelendirmiş ve ilişkileri “eşitlikçi” olarak tanımlamıştır. İbrahim Bozkurt (60) ise ataerkilliğe yakın bulunduğunu ancak bazen ataerkil bazen de anaerkil olarak tanımlanabileceğini, ilişkileri ise “eşitlikçi” bulunduğunu söylemiştir. E2 (30) demokratik nitelemesinde

bulunmakta, ilişkileri eşitlikçi bulmakta, hatta “kadınların daha önde “olduğunu belirtmektedir. K1 (55) de “demokratik” ve “eşitlikçi” nitelimesinde bulunmaktadır. K2 (58); “Erkeğin sözü geçer. Evin büyüğü. Çocuklar bile ona danışır” derken, diğer katılımcılardan farklılaşmakta, ilişkilerin yapısıyla ilgili açıklamalarda da ataerkillik ağır basmaktadır. Nuran Bozkurt da (65) “Önce babanın sözü geçer” diyerek, ataerkilliği öne çıkarmakta ancak ilişkileri “eşitlikçi” olarak tanımlamaktadır. Kadın katılımcılar içinde ev hanımı olmayan tek kadın K3 (42) ve Damla Bozkurt (30) “demokratik ve eşitlikçi” tanımlamasını yapmaktadırlar. Araştırmanın bu noktasında aile içi ilişkilerin eşitlikçi ve demokratik olduğu yönündeki açıklamalar ağırlıkta olsa da özellikle orta yaş ve üzeri kadın katılımcılar, ataerkilliği önceleyen açıklamalarda bulunmuşlardır.

Evliliğin Gerçekleşmesindeki Usuller ve Evlilikte Kimliklerin Sınırları

Evlilik süreçlerinde, kimliklerin sınırları ve buna yönelik tepkiler belirginlik kazanabilmektedir. Geçgin’in araştırmasında (2019:1049) bir katılımcı, “..Kız ailesi Alevi erkek ailesi Sünni olduğunda problemin olduğunu ama tam tersi durumda problem yaşanmadığını düşünüyorum..” demektedir. Benzer açıklamalara Karamanlar araştırmasında da rastlanmıştır. İbrahim Bozkurt (60); “Bize gelen kızlar baş tacıdır. Ama bizim en güzel kızlarımız bile Sünni ile evlendiğinde baskı var” diyerek benzer bir duruma işaret etmiştir.

Balkanlıoğlu’nun çalışmasında, (2012:175) bir Alevi ile dört yıllık evli olan Zeynep Hanım, kendi aile ve akrabaları tarafından, özellikle babası, dedesi, ninesi ve amcaları tarafından, Alevi-Sünni evliliği yaptıkları için çok kötü muameleye maruz bırakıldıklarını belirtmiştir.

Evliliklerin akraba evliliği olup olmadığı, evlenme usulleri ve grup içi evliliklerle ilgili sorularımıza verilen cevaplar şu şekildedir: Evlenme usullerinin tüm katılımcılar tarafından “anlaşarak” gerçekleştiği belirtilmiştir. Katılımcılar, evliliklerinin akraba evliliği olmadığını belirtmiştir. Yalnızca Cevat Bozkurt (78) uzak bir akrabasıyla evli olduğunu söylemiş, “Aleviyle evliyim. O zaman öyleydi” diyerek, kanaatimizce bugün artık bu ayrımın kalmadığını belirtircesine düşüncesini ifade etmiştir.

Adnan Tuncel (62) “Akraba evliliği yok. Gelinim Sünni. Alevi-Sünni ayrımı giderek ortadan kalkıyor. Bizim açımızdan bir sıkıntı yok” derken, İbrahim Bozkurt da (60) “Akraba evliliği yok. Çok yakın değil. Evlilikte ilk tercih, Alevi olması, kültür benzeşmesi”, E1 (Erkek, 80) “Sünniymiş, Aleviymiş bilemiyorsun. 40 yaşından sonra aşamıyorsun. Sünni gelenekleri ayrı bizim ayrı. Kültür benzeşse de evlilikte bu husus aşılamıyor. Ben bir öğretmenle de evlenebilirdim. Ama akrabamla evlenmeyi tercih ettim. İlerde anlaşılabilir. Çocuklar da arada kalıyor. Ailenin verdiği eğitim, çocuklara iyi geliyor. Kültür böylelikle gelişiyor ve pekişiyor” demiştir.

Diğer katılımcıların cevapları ise şu şekildedir;

E2 (30), Alevilerle evliliğin devam ettiğini belirtmektedir. K1 (55), “Eşim yakın akrabam değil. Eşim Alevi. Sünni ile evliliğe soğuk bakmıyorum. Abim bir Sünni ile evli, hiç sorun yaşamadılar. Severek evlendik. Küçük evlendik. Ben 15 yaşındaydım. Şimdi gençler anlaşarak evleniyor”.

K2 (58); “Ben istedim ki Çepni Çepniyle evlensin. Sünni ile soğuk oluyor. Gelenekler farklı. Ne de olsa geleneğimiz uymuyor. Onlar da bize karşı soğuk davranıyor. Biz eşimle severek evlendik. Mektuplaştık. Şimdi de gençler anlaşarak evleniyorlar”.

Nuran Bozkurt (65); “Görmeden evlendim. Babamın sözü geçti. Bugün gençler anlaşılıyorlar”. Akrabam değil. 14 yaşında evlendim”.

K3 (42); “Akrabam değil. 14 yaşında evlendim”. Damla Bozkurt (Kadın, 30) “Akrabam değil. Bence insan olmak önemli. Yabancı bile olabilir”.

Karamanlar araştırmasında, Alevi Sünni evlilikleriyle ilgili kendi deneyimlerine dayalı olumsuz örneklerden söz edilmemiş, ancak çocuk yetiştirme noktasında karşılaşılabilecek sorunların ihtimal dâhilinde olabileceği belirtilmiştir. Alevi Sünni evliliklerinin sorun oluşturmadığına ilişkin deneyime dayalı iki açıklama K1 (55) ve Adnan Tuncel’e aittir; K1 “Abim bir Sünni ile evli, hiç sorun yaşamadılar” derken, Tuncel de “Gelinim Sünni. Alevi-Sünni ayrımı giderek ortadan kalkıyor. Bizim açımızdan bir sıkıntı yok” demiştir. Araştırmada kadınların erken yaşta evlendiği dikkati çekmektedir. Bir başka dikkat çeken husus, gençlerin Alevi olmayanlarla evliliğe mesafeli bakmadığıdır.

Ad Vermeye İlişkin Tercihlerde Kültürel İzler

Kişi adları, toplumların kültürel tabuları içerisindeki belirleyici unsurlardan birisidir. Her toplumda küçük gruplarda kişi adlarının verilmiş şeklinin bazı değişkenleri bulunmaktadır. Bu değişkenler arasında; sosyal statü, ailenin yakın dönemde karşılaştığı travmalar, yaşanan döneme etki eden toplumsal olaylar, geleceğe yönelik beklentiler, aile büyüklerine verilen sözler, dinî kimliğe sahip kişilere adanan adaklar bulunmaktadır (Uysal, 2012:238). Tarihi süreçte Alevi toplumunun karşısında yer aldığı inanılan adlar, özellikle tercih edilmeyen adlar arasındadır. Uysal’ın araştırmasına (2012:244) göre, Alevi toplumunda rastlanma olasılığı en düşük adın “Bekir” olduğu dikkati çekmektedir. Dolayısıyla Alevilikte de ad verme, Türk toplumunun genel ad verme kültürü çerçevesine uymakla birlikte, tarihi deneyimin getirdiği etkilerle bazı ayırt edici kalıplara dayanmaktadır. E2 (30), “ Genelde Yavuz, Bekir ve Osman konulmaz” demiştir.

Çatlı Özen’in araştırmasında, (2019:64) Alevilerde isim verme hiyerarşisinde ataerkil yapılanma başat olsa da, anaerkilliğe de söz hakkı tanındığı dikkat çekmektedir. Nitekim çocuğa isim vermede öncelik çocuğun babasına verilmektedir. Sonra annesine sonra dedesine söz hakkı verildiği anlaşılmaktadır.

Çalışmamızda katılımcılar ağırlıklı biçimde dede ve nine adlarının çocuklarına verildiğini belirtse de bu konuda tercihi anne ve babaya bırakan katılımcılar da olmuştur. İbrahim Bozkurt (60); “Ben, torunuma benim adımları koymalarını istemedim”, K1 (55) de “ Karar verilir. Biz adımları koydurmadık”, Nuran Bozkurt (65); “Çocuğun ana babasının rızası alınarak dede-nine adı konur. Konulmasını istemezlerse saygı duyulur”, K3 (42); “Artık dizileri takip ediyorlar”. Damla Bozkurt (30) “Herkes istediği adı koyar” demiştir. Karamanlar araştırmasında, yeni doğan çocuğa genellikle dede-nine adları konulmakla birlikte, kendi istediği isimleri koyan ebeveynler de bulunmaktadır. Belirtilen ad verme eğilimi, Çepni Alevi geleneğinde -en azından örnekleme dâhil katılımcılar nezdinde- büyük bir farklılaşmaya işaret etmemektedir.

Toplumsal Bütünleşme ve Dayanışmanın Sağlanmasında Musahiplik

Özlük’e göre (2013:30) her türlü karşılıklı sorumluluk bağı olan musahiplik, kardeşlikten öte bir bağıdır. Aynı ana babanın kardeş çocukları birbirleriyle evlenebilse de musahiplerin çocuklarına bu izin verilmemiştir. Yine aynı anadan babadan doğan sağ kardeş, ölen kardeşinin eşiyle evlenebilirken, musahiplikte bu mümkün değildir. Eşlerin birbirlerinin bacı-kardeşi olmalarının bir başka sonucudur. İnsanların kendi özgür iradeleriyle musahip seçmelerinin sorumluluğu da ağırdır. Bu sorumluklar, musahiplik isteyen çiftlere anlatılmakta, çiftlere düşünmeleri için süre verilmektedir.

Musahiplik, kan yolu dışında kurulan, toplumsal işlev taşıyan bir akrabalık ilişkisidir. Musahiplik, taraflardan biri ölmediği sürece hayatta bir kez yapılır. Özdemir, (2014:261-262) musahip kardeşliğinde, tarafların toplumsal konumları ve ekonomik yapılarının birbirleriyle uyumlu olması gerektiğinin altını çizmektedir. Ölüncüye kadar birbirine yardım etmek, yalan söylememek, haram yememek, eline, beline, diline sahip olmak, birinin günah ve suç işlemesini engellemekle yükümlü olmaları, bu sözleşmenin temel gerekleridir.

İnsanların barış, hoşgörü ve dayanışmasına yardımcı olan bir uygulama olan musahipliğin, Orta Asya kökenine dikkat çeken Merdanoğlu, Anadolu’da yaygın bir örgütlenme olan ve “yol kardeşliği” anlamına gelen Ahiliğin bu yönünün altını çizerek değerlendirme yapmaktadır. Musahipliğin Aleviliğin yargı sisteminin bir parçası olduğunu belirten Merdanoğlu’na göre yazılı olmayan bu kuralların toplumsal işlevine dikkat çekilmektedir. Nitekim musahipliğin şartlarını yerine getirmeyenlerin “düşkünlük” ile suçlanması bunun en çarpıcı kanıtıdır. (Merdanoğlu, 2014:49-50).

Çepni Alevilerinde ikrar vermek çok önemlidir. Alevi olduğunu söyleyen birine ikrarlı olup olmadığı sorulur. “İkrarsız Alevi özde değil, sözde Alevi olarak değerlendirilir” (Oğuz, 2010:23). Alevi inancında ikrar vermek, tamamen gönüllüğe dayanmaktadır. Ancak ikrar vererek bu yola girenlerin yaşamı boyunca inancın gerektirdiği yaptırımlara uymak zorunluluğu bulunmaktadır. Aleviliğin inanç kurallarına yola girdiği halde uymayanlar “düşkün “ilan edilerek, düşkünlüğe yol

açan neden ortadan kalkmadan topluma kabul edilmemektedir. Dolayısıyla düşkünlük, doğal hukukun en dikkat çeken cezası olmaktadır. (Merdanoğlu, 2014:50)

Çalışmada E2 (30) ve Damla Bozkurt (30) dışında tüm katılımcıların musahipliği vardır. E2 kendisini, musahibi olmayan anlamında “karapaça” olarak tanımlamıştır. Katılımcıların büyük bölümü, musahipliğin “kardeşlik” temalı vurgusunu öne çıkarmıştır. Kardeşliğin yanı sıra, “yüz kızartıcı” bir suçun olmaması gereğinin de altı çizilmiştir. Musahip olduğunu belirten katılımcılar, musahiplikleri ile ilgili açıklamalarda onur duyan bir tavır içinde hareket etmişler. Diğer sorulara verdikleri cevaplardan çok daha büyük bir heyecan ruh hallerine hâkim olmuştur. Kelimeler özenle seçilmiş, açıklamalarda Aleviliğin en temel kurumu olduğunda birleşmiştir.

Katılımcıların musahiplik konusundaki açıklamaları şu şekildedir;

İbrahim Bozkurt (60), “Kardeş olabilmenin şartları: Toplumsal ahlaka uygunluk, yüz kızartıcı suç işlememesi, Evli olunmalı. Alevi toplumunu bir arada tutmanın yoludur. İnsanlar birbirine yaklaşır. İlişkiler iyileşir. Birlikte karar verilir. Dede gelir, Cem’in başlayacağını haber verir. Köyde ilan edilir. Köyde kardeş olanlarla ilgili şikâyetçi olan var mı sorulur. Dede Cem erenlerine, bunlardan şikâyet var mı? diye sorar”.

K1 (55); Benim musahibim var. Birbirinden hiçbir şeyini ayırmayacaksın. Dedikodu yapmayacaksın. Evinde güzel bir şey pişirirsen onu da çağıracaksın. Benim musahibim aynı köyden. Bu bir gelenek. Çok faydalı. Uyulduğu takdirde”.

K2 (58); “Musahibim var. Ufak bir sorunu olursa beni arar. Musahip olurken, eline, beline, diline sahip ol derler. Hak yememeye yemin eder misiniz? derler. Yemin ederim denir”.

K3 (42), “Musahibim var. O da bu köyden. Bacı-kardeş olmak demek. Şartları; dürüst olmak. Bir bacı kardeşin daha oluyor”.

Şifrelenmiş Çepni Dili

Özellikle Alevi olan Çepnilerin, konargöçerlikten yerleşik düzene geçmeye zorlandıkları dönemler, yerleştirilme sorunlarıyla baş etme yanında, yöneticilerin Alevi-Sünni düşmanlığını körükleyen tutumlarından da kaçıp saklandıkları dönemlerdir. Korunmak ve gizlenmek için uygun yerleşim yerleri bulma/kurma, kapalı bir toplum yapısı içinde yaşamayla sonuçlanmıştır. “Sünni anlayışta dışlanma, izlenme, yakalanma korkusu, korunma duygusu, Çepnilerin “*dilce*”lerinin, özel dillerinin doğuşunda belirleyici olmuştur”. (Sevinçli, 2009:1929).

Caferoğlu; Pallacı, Tahtacı ve Çepni dillerine dair yaptığı uzun yıllara dayanan çalışmasında, Çepnilerin kullandığı bu gizli dile ilişkin örnekler sunmaktadır (Caferoğlu,1954 :48-49);

Erniş halandı bozun yanında

Çepni geliyor yabancının yanında

Boz geliniş seninle kevikieşecemiş

Çepni gelince seninle konuşacakmıs.

Manışa paylıhlayacağım sen novarla

Yabancıyı çalacağım sen gözetle.

Ferazı eyerle halanalım

Atı eğerle gidelim.

Karamanlar Köyü Araştırmasında, katılımcılara yöneltilen sorular arasında olmamakla birlikte, sohbet sırasında gizli Çepni dili hakkında kısa bir konuşma geçmiştir. Karamanlar köyünden bir gence, askerde komutanı, “*Sen erniş misin?*” diye sorduğunda genç komutanının ne demek istediğini anlamamıştır. Komutan bu kez “*Memlekete gittiğinde bu soruyu babana sor*” der. Babası da “*erniş*”in Çepni demek olduğunu söyler. Bu hikâyeden hareketle, özel şifrelenmiş Çepni dilinin artık kullanılmadığı, yeni nesle aktarılmadığı ve her şeyden önce bu özel dilin kullanımını gerektirecek durumların artık ortadan kalktığı söylenebilir.

Kavakbaşı Köyü Sakini Alevi Dedesi Mustafa Oğuz İle Yapılan Görüşme

Kavakbaşı Köyü’nde oturan Mustafa Oğuz ile 27 Haziran 2019’da bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Söz konusu görüşme, Karamanlar Köyünden İbrahim Bozkurt’un “*Aleviliğe dair bilgileri en iyi anlatacak kişi dedemiz Mustafa Oğuzdur*” diyerek, onun aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen görüşmeye ilişkin açıklamalar; Aleviliğe dair bilgi, evlilikler, dedelik, cem törenleri, Hacı Bektaş Veli, musahiplik ve Balıkesir Çepni Alevi topluluğunun bağlı olduğu Köse Süleyman Ocağı üzerine, doğal ortamında gerçekleştirilmiş görüşmeye dayanmaktadır. Söz konusu görüşme, Alevi Çepni topluluğun kültürel sürekliliği sağlamada öncelendiği ana temaları içerdiğinden önemli kabul edilmiştir.

Aleviliğe Dair Bilgiler

Oğuz sözlerine “*Dini eğitim almadım*” diyerek başlamakta ve Emevi öğretisine başkaldırmayı bir dönüm noktası kabul etmektedir.

“Aleviliğin yazılı bir tarihi yok. Çünkü hep muhalif. Alevilik, tarihi akışla ilgilenir. Tarihi akış nedeniyle Alevi olunmuştur. Türklerin İslamiyeti kabulü, 900’leri buluyor. Türkmen adının kökeni, “Türk imam” dan gelir. İnsanların kaderini değiştiren savaşlar Talas, Çaldıran ve Ridaniye Savaşlarıdır. Türklerin bir bölümü, Emevilerden kaçarak Ehlîbeyt öğretisine göre Müslümanlaşmışlar. Ahmet Yesevi, Lokman Perende’nin öğrencisi. Hoca Ahmet Yesevi bir Ehlîbeyt

öğretisi geliştiriyor. Çepniler Horasan'dan geliyor. Türklerin yaşam şartlarından kaynaklanan göç etkili. Türkler, Selçuklu Devletini kuruyor. Ama Türkler, saraydan dışlanıyor. Türkler daha sonra Anadolu Selçuklu Devletini kuruyor. Ardından Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti”.

Evlilik

“Sünni kızı alırsız. Baskı yapmayız. Aleviler Sünnileri tartışmaz. Evlilikte “yeni bir insan yaratmaya” çalışıldığında sıkıntılar çıkar. Bu da Sünni taraftan yana oluyor”.

Dedelik

Coşkun'a göre, *“Tarihte güçlü bir örgütlü yapıya sahip olan dedelik kurumu, özellikle dede ailelerinin büyük şehirlere göç etmesiyle birlikte geleneksel formatta devam etmemiştir. Dede-talip ilişkisi de doğal olarak geleneksel anlayıştan modern bir yaklaşıma doğru evrilmiştir”* (Coşkun, 2018:48), Oysa dede Mustafa Oğuz, belirtilen sürecin aksi yönde hareket ederek Kavakbaşı Köyüne dönmüştür.

“Durkheim'in toplumun unsurlarını bir arada tutan “çimento” benzetmesine verilecek en güzel örnek Alevi-Bektaşilikteki dedelik kurumudur. Çünkü dedeler Alevi-Bektaşiler arasındaki anlaşmazlıkları gideren, toplumsal uzlaşmayı sağlayan birlik ve beraberliği tesis eden temel bir unsur durumundadırlar” (Albayrak, 2015:30). Alevilerin manevi liderlerini ifade eden dedeler, manevi güçlerini On İki İmam yoluyla Hz.Muhammed'in soyundan geldikleri iddiasına dayandırmaktadırlar. Bunun sonucu, dedelerin taraftarlarınca doğuştan masum sayılmasıdır. (Çamuroğlu, 2008:8-9)

Oğuz, Alevi dedelerinin, din görevlisi olmadığına, inanç önderi, kanaat önderi olduğunun altını çizmiştir. *“Alevilik kendi içinde laiktir. Dedenin maaş almasına karşıyız. Alevilikte yalnızca ibadet edenler maddi katkı verir. Sosyal yaşama olumsuz etkisi yoktur. Sosyal yaşamın gerekleriyle aynıdır”.*

“Pir Dede, Buyruk'a göre Ehli Beyt soyundan gelir. Yunus Mükri, Çepni dir. Bizim Ocağın Dedesidir. Dört oğlu vardır. Dedemiz Köseadağ Savaşında ölmüş. (Köse Süleyman Ocağı). Ocakların tamamı, kendisini bir ocağa bağlar. Dede rehberlik eder. Yolu temsil eder. İnsanlar onun aracılığıyla Hakk'a ulaşır”.

Cem Törenleri

Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisindeki ritüeller ve kurumlar, sosyal bütünleşmeyi sağlamaktadır. Bu ibadetlerden en önemlisi, Cem törenidir. Toplu halde ve birtakım şartlara göre gerçekleştirilen cemler Alevi-Bektaşilikte toplumsal birliği sağlayan dinî bir uygulamadır. (Albayrak,

2015:34) Oğuz, Çepni cemlerinin, görgülü sorgulu cemler olduğunu ve amacını bugün de sürdürdüğünü ifade etmiştir.

Hacı Bektaşî Veli

“Pir, bir tarikatın kurucusudur. Bizim Pirimiz Hz. Ali, Hacı Bektaşî Velidir. Çok önemli bir figürdür. Dinin amacı, eline, beline, diline sahip olmaktır. Hacı Bektaşî Veli Hümanisttir. Dağınık ocakları toplamış, Serçeşmeyi kurmuştur”.

Musahiplik

Oğuz, Karamanlar Köyünde Çepni Alevi topluluğun kültürel sürekliliğini sağlamada öne çıkan musahiplik konusunda da açıklamalarda bulunmuştur. İkrar, musahipliğin kökeni, düşkünlük üzerine konuşulmuştur.

“Cem’e gelince, ikrar alındı mı? sorulur. (evlendiklerinde) Alınmadıysa Cem’de alınır. “İkrar öncesinde kişiye “karapaça” denir. İkrar alındığı gün, artık kurallara uyulması gerekir. Haram yenmeyecek, işine, eşine sahip olunacaktır. “Ay gün şahit olsun” denir. “Denizdeki balık şahit olsun” denir. İkrar, oto-kontrol sistemidir. Kişiye her yıl bu hatırlatılır. İkrar, senede bir gün denetlenir. İkrar yalnızca bir öğüt değildir”.

“Öl ikrar verme, öl ikrardan dönme” (veremeyeceğin sözü tutma)

“Kişi sözünde durmazsa, “düşkün” olur. Bu bir dinî yaptırımdır. Ancak bunun sosyal alanda da yansıması vardır”. Buna Cem erenleri karar verir. Ağır suçlarda dede karar verir. (Taciz, ölüm, hırsızlık gibi)”.

Alevilikte işlediği suçtan dolayı yola, ceme girememeye düşkünlük denilmektedir. Çepnilerde de geçerli olan düşkünlük, çok ağır bir yaptırımdır. Düşkünlüğü oluşturan suçlar; keyfi olarak eşinden ayrılmak, cinayet işlemek, ırz, namus işine karışmak, mal, mülk çalmak, yalancı şahitlik yapmak, sürekli biçimde çevresine rahatsızlık vermektir. Alevilerde düşkün olan kişi çevresi tarafından dışlanmakta, kız alınıp verilmemektedir. Toplumsal bir ceza olan düşkünlük kişiye karşı toplumsal bir tavidir (Oğuz, 2010:122)

“Ağlattığını güldür”, “Yıktığını kaldır”, “Döktüğünü doldur”, Doğru gez, dost gönlünü incitme”, “Eline, beline, diline sahip ol”, “varsa borcunu ver” denir.

Oğuz, musahipliğin 2 kaynağı olduğunu belirterek şunları eklemiştir;

1. Kaynak: Hicrette, Hz. Muhammet halkı kaynaştırmak için, bir Mekkelinin bir Medinelili ile kardeş olmasını istiyor.

2. *Kaynak: Miraçtan dönerken, Hz. Muhammet'in bir eve varması sonrasında, herkesin eşit olduğu düşüncesiyle şekilleniyor.*

“Musahiplik, dayanışmadır. İki aile yaşamını birleştirir. Musahibin çocukları evlenemez”.

Köse Süleyman Ocağı

Oğuz görüşmede, Aleviliğin, Ocak sistemine göre gittiğini, Aleviliği, Alevi Ocaklarının taşıdığını belirtmiştir. Ocak sistemi, Aleviliğin son şekillendiği kaynak olup, dedeler, Hacı Bektaş Veli yolundan gitmektedir. Oğuz'un belirttiği üzere, Köse Süleyman Ocağı dedeleri, konargöçer dönemlerinden yerleşik yaşama geçişlerine kadar sürekli talipleriyle birlikte hareket etmişler ve talipleriyle iç içe olmuşlardır. Yüzyıllarca birlikte hareket ettikleri Çepni boyunun her türlü zorluklara rağmen inanç hizmetlerini yürüte gelmişlerdir. Ege-Marmara Alevi Çepnileri, Köse Süleyman Ocağı dedelerinin gayretleri ve fedakârlıklarıyla Horasan'da Hoca Ahmet Yesevi, Anadolu'da Sulucakarahöyük'te Hünkâr Hacı Bektaş Veli'den öğrendikleri Ehl-i Beyt sevgisine dayanan Alevi inanç sistemlerini yüzyıllarca unutmadan günümüze kadar taşıyabilmişlerdir (Mustafa Oğuz, tya:12).

Anadolu'da Alevi olarak nitelendirilen gruplar, kendi içlerinde, bölgeden bölgeye, gelenekten geleneğe ve ocaktan ocağa bir takım farklılıkları bünyelerinde barındırır. Ancak bu grupların temel özellikleri bulunmaktadır. “Üçler” olarak adlandırılan “Hakk, Muhammed, Ali” kabulü, Alevî ocak ve grupların esası sayılmaktadır. Bu ifadeye yer alan Hakk, Allah'ı, Allah'ın varlığını ve birliğini; “Muhammed”, Hz. Muhammed'in peygamberliğini ve son peygamber olduğunu; “Ali” ise, Hz. Ali'nin evliyânın pîri ya da velâyet makamının pîri olduğunu ifade eder.. Özellikle XVI. yüzyılda cereyan eden sosyal ve siyâsî olaylardan sonra, hassaten Osmanlı-Safevî mücadelesi sonrası süreçte On iki İmam bağlantılı bir Ehl-i Beyt anlayışının hâkim olduğu Anadolu ve çevre coğrafyadaki Alevî nitelemeli ocak ve gruplar, pek çok telakkîsini Ehl-i Beyt kavramını merkez alarak oluşturmuştur. Bu bağlamda, imamlar, hilâfet, tevellâ-teberrâ, velâyet, seyyidlik, silsile, mehdîlik, şefâat ve ahiretle ilgili bazı kabuller hep Ehl-i Beyt anlayışına göre şekillendirilmiştir (Üçer, 2018:61).

Ege ve Marmara'da yaşayan Çepni Aleviler, Köse Süleyman Ocağı'na bağlıdır. Bu Ocak, dede ocağıdır. Ocağın merkezi, Bergama Pınar köyü ve Balıkesir merkez Kavaşbaşı köyüdür. Ocağın ileri gelenlerinin anlatılarına göre, Çepni boyunun ulularından Yunus Mükri hem bir rehber hem de bir pirdir. Yunus Mükri'nin dört oğlundan biri olan Süleyman, iyi bir asker ve savaşçıydı. 1243'te Moğollarla yapılan savaşa katılarak şehit düşen Süleyman'ın türbesi bugün Köseadağ'da ziyaret edilmektedir. Ocağın kuruluşundaki anlatı bu şekildedir. Ocağın en önemli kişiliklerinden olan Mehmet Dede, ölümüne kadar Çepnilere önderlik yapan bir kanaat önderidir. Mehmet Dede'nin Kuvayı Milliyeci olduğu da bilinmektedir (Oğuz, 2010:20-21).

Kavakbaşı köyünde bulunan ve Köse Süleyman soyundan gelen ocak mensupları başta Balıkesir olmak üzere, Manisa, Çanakkale, İzmir ve Aydın illerindeki Çepnilerin cemlerini yönetmekte ve onlara inanç önderliği yapmaktadırlar. Ocağa dair bilgiler daha ziyade sözlü kaynaklardan elde edilebilmektedir. “*Köse Süleyman’ın Yunus Mukri’nin oğlu olduğu ve Çepni boyunu irşat etmek görevlendirildiği yönündeki bilgiler, Hacı Bektaş Velî Velâyetnamesi’nden elde edilmiştir. Bu bakımdan ocakta Hacı Bektaş Velî’nin yeri oldukça önemlidir*” (Şahin, 2012:125). Hz. Ali soyundan gelerek dedelik yapanların daima hak kelamından söz etmesi beklenir. Dedikodu, küfür, incitici söz dilinde bulunmamalıdır. Zengin fakir ayırmadan tüm insanları sevmesi ve dünya malına değer vermemesi, dedenin sahip olması gereken özellikleri arasında sayılmaktadır.

Dedenin evinin kapısı 24 saat taliplerine açıktır. Sofrası yerden kalkmaz. Sofrasında bir kuru ekmele bir bardak su da bulursa gelenle paylaşır. Dede için bu dünyada görülen şey sadece yaşadığı sürece başkalarıyla paylaştığı şeydir.. Dede biriktiren değil, paylaşan kişidir. Ürettiğini de paylaşmaktan haz duyan kişidir (Özlük, 2013:138-139). Mustafa Oğuz’un notlarından öğrendiğimiz kadarıyla, Köse Süleyman Ocağı dedelerine, herhangi bir inanç hizmeti yürüttüklerinde, bu hizmetin sonunda talip/talipler tarafından gönüllerinden geldiği kadar, niyaz bedeli verilmektedir. Ocak dedeleri hizmet vermedikleri zamanlarda taliplerinden “Hakkullah” adı altında hiçbir hak talebinde bulunamazlar. Zira dedeler için, dedelik hizmeti bir geçim kapısı değildir. Yaşamlarını, inanç hizmeti dışındaki meslekleriyle devam ettirirler (Mustafa Oğuz, tyb:11).

Sonuç

Günümüzde giderek dönüşmekte olan kültürel değerler, bu hızlı dönüşüme rağmen, geçmişle süreklilik bağıni sürdürmektedir. Toplulukların yeniye ortaya çıkarırken birtakım değerleri koruma çabası içinde olmaları, gelenek ve değerlerin hâlâ toplumu meydana temel ilkeler olduğunu göstermektedir. Sözü edilen kültürel yeniden üretim, kültürün sürekliliği ve gelecek kuşaklara aktarılması noktasında bilinçli bir kavrayış ve çaba ile ilgili süreçlerin bir özetidir.

Benzer olanla bir arada yaşamayı sürdürebilme isteğinin temel aracı, kültürel sürekliliğin sağlanmasıdır. Karamanlar köyü araştırması, araştırmanın örneklemini oluşturan ve kendileri Alevi Çepni kimliği ile tanımlayan katılımcıların, kültürel sürekliliği sağlamada hangi unsur ve inanışları korudukları, öne çıkardıkları ile ilgili bulgular üzerinden bir değerlendirme yapma imkânı vermiştir.

Katılımcıların kültürel sürekliliği sağlamada öncelendiği ana temaları ortaya çıkarmayı amaçlayarak, etnografik araştırma yaklaşımını izleyen bu çalışmada, katılımcıların davranışlarına ve algılarına yön veren temel bakış açıları, kültürel süreklilik çerçevesindeki tutumlarıdır. Belirtilen tutumların, görüşmelerde nasıl açıklandığına ilişkin ortaya çıkan bulgular şu şekildedir;

Araştırmada “**dinî inanç olarak kendini tanımlama biçimi**” ve “**köken olarak kendini tanımlama biçimi**” ayrı sorular olarak katılımcılara yöneltilmiş; katılımcıların büyük kısmı; dinî inanç ile ilgili tanımlamaya; “*Allah inancını*” ve “*Aleviliği*” öne çıkararak cevap vermiştir. Bu tanımlamalar yanında “*özgür*”, “*serbest*” gibi açıklamaların da bulunduğu dikkat çekmektedir. Katılımcılara, “köken olarak kendini tanımlama biçimi” sorulduğunda dikkat çeken; Karadeniz kökenine işaret açıklamalar yanında, özellikle kadınlarda “Çepni” kimliğinin “Alevi” kimliğiyle birlikte ifade edilmesidir. Dolayısıyla köken bilgisinin, dinî inanca dayalı kimlik üzerinden ifade edildiği dikkat çekmektedir. Çalışmada Aleviliği hem inanç hem de bir kültür olarak kabul eden açıklamalara rastlanmıştır. Evliliğin grup içi olması, sözü edilen kültürün devamlılığı açısından önemli kabul edilmektedir.

“**Kültürle ilgili kuşaktan kuşağa aktarılan hikâyeler var mı?**” sorusuna; katılımcıların cevapları, cinsiyet açısından farklılaşmaktadır. Kadınların “*bilmiyorum*” yönündeki cevapları erkek katılımcılara göre ağırlıktadır. Ayrıca, görüşme sırasında bir kadın katılımcı, “*Siz araştırın da bize de söyleyin nereden geldiğimizi, kimliğimizi*” diyerek, kimlikle ilgili olarak eksik bilgisinin olmasından yakınmıştır. Çalışmada, yöneltilen bu soru yanında, toplumsal hafızada halen canlılığını koruyan bazı hususlar da dillendirilmiştir. Bu hususlar, Şeyhülislam Ebussuud Efendi’nin Aleviliği “karalayıcı” fetvaları ve Ahmet Vefik Paşa’nın “acımasız” iskân uygulamaları olarak belirtilmiştir. Bu iskân politikası ve uygulamalarının kalıcı bir yer tuttuğu, izlerinin canlılığını koruduğu dikkat çekmektedir.

Karamanlarda Çepni Alevi kültürünün sürekliliğini sağlamada rol üstlenen **düğün, cenaze ve cem törenlerine** yönelik sorular katılımcılara yöneltilmiştir. Düğünlerin nasıl gerçekleştiği ile ilgili soruya verilen cevaplarda; Çepni Alevi düğünlerinin Sünni köylerinden bir farklılığının olmadığını belirten açıklamaların ağırlıkta olduğu dikkati çekmektedir. Katılımcıların cenaze törenlerinde öne çıkardıkları tema; “*kadınli erkekli*” olarak Cem evinde gerçekleştirilen törendir. İkinci olarak öne çıkan; “*helalleşme*”dir. Ölü için ağıt yakılmasından yalnızca iki katılımcı söz etmiştir. Çalışmada, “Köylülerin birlikte gerçekleştirdiği toplantılar nelerdir?” sorusuna katılımcıların tamamı, “*cem törenleri*” cevabını vermişler, ayrıca “*muharrem iftarları*” da özellikle belirtilmiştir.

Çalışmada “**kadın-erkek ilişkilerinin nasıl konumlandığı**” sorusuna, kadın ve erkek katılımcıların farklı cevaplar verdikleri dikkat çekmektedir. Aile içi ilişkilerin eşitlikçi ve demokratik olduğu yönündeki açıklamalar ağırlıkta olsa da, özellikle orta yaş ve üzeri bazı kadın katılımcılar, ataerkilliği önceleyen açıklamalarda bulunmuşlardır.

“**Evliklerin akraba evliliği olup olmadığı, evlenme usulleri ve grup içi evlilikler**” ile ilgili sorularımıza verilen cevaplar şu şekildedir; Evlenme usullerinin tüm katılımcılar tarafından “*anlaşarak*” gerçekleştiği belirtilmiştir. Katılımcılar akraba evliliği yapmamıştır. Ancak tamamı bir

Alevi ile evlidir. Bu durum, kültürel süreklilik açısından açıklanmıştır. Alevi Sünni evlilikleriyle ilgili kendi deneyimlerine dayalı olumsuz örneklerden söz edilmemiş, ancak çocuk yetiştirme noktasında karşılaşılabilecek sorunlara atıf yapılmıştır. Araştırmada kadınların erken yaşta evliliği dikkati çekmektedir. Bir başka dikkat çeken husus, gençlerin Alevi olmayanlarla evliliğe orta yaş ve üzeri katılımcılar kadar mesafeli bakmadığıdır.

Araştırmada, **yeni doğan çocuğa genellikle dede-nine adları** konulmakla birlikte, kendi istediği isimleri koyan ebeveynlerin de bulunduğu tespit edilmiştir. Belirtilen ad verme eğilimi, Çepni Alevi geleneğinde -en azından örnekleme dâhil katılımcılar nezdinde- büyük bir farklılaşmaya işaret etmemektedir. Bunun yanında Yavuz, Selim, Bekir ve Osman gibi isimlerin halen verilmediği ile ilgili açıklamalara rastlanmıştır.

Çalışmada 30 yaşında olan iki katılımcı dışında tüm katılımcıların **musahipliği** vardır. Katılımcıların büyük bölümü, musahipliğin “*kardeşlik*” temalı vurgusunu öne çıkarmıştır. Kardeşliğin yanı sıra, “*yüz kızartıcı bir suçun olmaması*” gereğinin de altı çizilmiştir. Musahip olduğunu belirten katılımcılar, musahiplikleri ile ilgili açıklamalarda onur duyan bir tavır içinde hareket etmişler. Diğer sorulara verdikleri cevaplardan çok daha büyük bir heyecan ruh hallerine hâkim olmuştur. Kelimeler özenle seçilmiş, açıklamalarda Aleviliğin en temel kurumu olduğunda birleşmiştir.

Araştırmada katılımcılara yöneltilen sorular arasında olmamakla birlikte, sohbet sırasında **gizli Çepni dili** hakkında kısa bir konuşma geçmiştir. Belirli tarihî gereklilikler üzerine inşa edilmiş ve şifrelenmiş Çepni dilinin artık kullanılmadığı, yeni nesle aktarılmadığı ve her şeyden önce bu özel dilin kullanımını gerektirecek durumların artık ortadan kalktığı söylenebilir.

Alevi geleneğinde ana bilgi kaynağı olarak kabul edilen dedelerin yaklaşım ve yorumları büyük önem arz etmektedir. Çalışmanın başlangıcında öngörülmemekle birlikte, katılımcıların görüşmeler sonrasında önerdiği ve bizzat eşlik ettiği bir görüşme çalışma için önemli görülmüştür. Bu bağlamda Kavakbaşı Köyü’nde oturan Alevi dedesi Mustafa Oğuz ile 27 Haziran 2019’da bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen görüşmeye ilişkin açıklamalar; Aleviliğe dair bilgi, evlilikler, dedelik, cem törenleri, Hacı Bektaşî Veli, musahiplik ve Balıkesir Çepni Alevi topluluğunun bağlı olduğu Köse Süleyman Ocağı üzerine, doğal ortamında gerçekleştirilmiş görüşmeye dayanmaktadır. Söz konusu görüşme, Alevi Çepni topluluğun kültürel sürekliliği sağlamada öncelendiği ana temaları içermektedir. Çalışmada ulaşılan temel sonuç; araştırmaya dâhil olan katılımcıların, Çepni Alevi kültürünün korunmasında ve devam ettirilmesinde gösterdikleri tutarlılıktır. Topluluk üyelerinin, değerlerine ve kökenine ilişkin bilinçli bir kavrayış içinde olması, çalışmanın en önemli sonucudur.

Kaynakça

Agacanov, S. G. (2004). *Oğuzlar*. İstanbul: Selenge.

- Albayrak, A. (2015). Alevi-Bektaşî ritüelleri ve temel kurumlarından hareketle sosyal bütünleşme. *Sûfî Araştırmaları Dergisi*. (12), 21-36.
- Aşkın, M. (2007). Kimlik ve giydirilmiş kimlikler, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 10 (2), 213-220.
- Balkanlıoğlu, M.A. (2012). Alevi-Sünnî evliliklerinin aile ilişkileri ile çocuk yetiştirme üzerine etkileri ve sosyal damgalama. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*. 62, 163-182.
- Baş, T. Akturan, U. (1999). *Nitel Araştırma Yöntemleri Nvivo 7.0 İle Nitel Veri Analizi*, Ankara: Seçkin.
- Caferoğlu, A. (1954). Pallack, tahtacı ve çepni dillerine dâir, *Journal Of Turkology*, 11, 41-56.
- Creswell, J.W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri*, A. Budak, İ.Budak, Nitel çalışma tasarımı, 3.B., *Mesut Bütün*, Selçuk Beşir Demir, Çev .ed., Ankara.
- Coşkun, H. (2018). Alevi/Bektaşî geleneğinde dedelik kurumu sivas kangal türkmen alevileri örneği. *Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*. 85, 43-62.
- Çatlı Özen, G. (2019). Günümüz alevi ve bektaşî topluluklarında isim kültürü üzerine bir anket çalışması: İstanbul örneği”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, Yaz (90), 47-90.
- Çamuroğlu, R. (2008). *Değişen Koşullarda Alevilik*, İstanbul: Kapı.
- Dalkıran, S. (2002). Alevi Kimliği Ve Anadolu Aleviliği Üzerine Bir Deneme, *EKEV Akademi Dergisi* 6(10), .95-117.
- Demir, N. (2012). Orta ve doğu karadeniz bölgesinde çepni türkmenleri ile güvenç abdal ocağı'nın kuruluşu, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*. 63, 77-110.
- Geçgin, E. (2019). Kimlik yönelimleri açısından alevi gençlik. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. 10 (17), 1030-1075.
- Gültekin, M. (2014), Sarılar köyü çıralık çepni alevi ziyareti ve türk ağaç kültürüne bağlı bazı inanış ve uygulamalar. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*. 70, 73-95.
- Hülür, H. Koluçak, İ. (2014). Farklılık içinde birlik: alevi-bektaşî kültürü ve araçsal çerçevelenimin meydan okuyuşu. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*. 71, 15-34.
- Kaşgarlı Mahmut, 2011, *Divanu Lügat-İt Türk'ten Seçmeler*, Kültür Bakanlığı Yayıncılık, İstanbul.
- Oğuz, K. (2010). *Ege-Marmara'da Çepni Cemi Örf, Adet, Gelenek Ve Görenekleri*, Balıkesir: Güneş.
- Metin, A. (2011). Kimliğin toplumsal inşası ve geleneksel kadın kimliğinin aktarımı. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2(1), 74-92.

- Mutlu, H.K.K. (2011). Balıkesir ve batı anadolu yöresi tahtacı türkmenleri, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Terature And History Of Turkish Or Turkic*. 6(1). Winter, 1557-1566.
- Oğuz, M. (tya). *Orta Asya'dan Anadolu'ya Çepniler*. Yayınlanmamış Notlar.
- Oğuz, M. (tyb). *Köse Süleyman Ocağı Ve Ege-Marmara Çepnileri*. Yayınlanmamış Notlar.
- Özdemir, İ. (2014). *Aleviliğin yazılmayan tarihi*. 11. B., Ankara: Kripto.
- Özlük, H. (2013). *Aleviliğin doğuşu gelenek görenekleri*. Ankara: Alter.
- Merdanoğlu, H. (2014). *Tarihi gerçekler ışığında 100 soruda Alevilik*. Ankara: Tanyeri.
- Sami, K. (2014). Kırsal alevî kültüründe çevre, mekân ve insan etkileşimi - iki köy örneği. *bilig*, Güz, 67, 169-174.
- Sevinçli, E. (2009). Özel / gizli bir dil: çepni dili, *Journal of Yasar University*, 4(13), 1923-1949.
- Sümer, F. (1993). *TDV İslâm ansiklopedisi*, 269-270.
- Sümer, F. (1999a). *Oğuzlar (Türkmenler)*, 5.B. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Sümer, F. (1999b), *Safevi Devletinin Kuruluşu Ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Şahin, H.İ. (2006), Balıkesir çepnilerinde defin ve defin sonrası bazı inanış ve uygulamalar. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*. 39, 63-78.
- Şahin, H. İ. (2012). Batı anadolu çepnilerinin ocağı: köse süleyman ocağı ve günümüzdeki durumu. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*. 63, 11-126.
- Şahin, H. İ. (2015), Ritüel ve kutsal anlatı ilişkisi bağlamında balıkesir çepnilerinin cem törenlerindeki “miraçlama”lar üzerine bir değerlendirme, *Milli Folklor*. 105, 100-110.
- Şimşek Umaç, Z. (2012). Balıkesir çepnilerinde göçebelik ve iskân izleri, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 15(28-1), Aralık, 177-188.
- Şimşek, S. (2002). Günümüzün kimlik sorunu ve bu sorunun yaşandığı temel çatışma eksenleri. Uludağ Üniversitesi, *Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(3), 29-39.
- Türkkan, Z. (2011). *Kimliğin oluşumunda ve korunmasında dinin rolü*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Uysal, B. (2012). Alevi inanç sisteminde adlar ve dil-kimlik ilişkisi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*. (62), 237-248.

EXTENDED SUMMARY

Chepnis, the most crowded and most warlike height of the Oghuz Turks who came to Anatolia, played an important role in the Turkification of Anatolia. Chepnis during the Ottoman period the main pillars of the state. During the War of Liberation Giresunlu Osman ran to the front left front under the leadership of the network, have an important role in the establishment of the Republic of Turkey.

Balıkesir province and its surroundings are one of the areas where Chepnis live their culture for centuries. It is stated that Chepnis living in Balıkesir, İzmir (Bergama), Manisa and Aydın villages are descendants of “Başım Kızdılu” and “Kantemir” Chepnis. Balıkesir Chepnis which are known as carvings such as “Karalar”, “Yalınayaklar”, “Nusradlı”, “Eynihocalı”; They are calm in 30 villages and describe themselves as Alevi. Oğuz states that Karamanlar Village is from Chepni "Karalar Oymağı".

It can be said that the Karamanlar research follows the ethnographic research approach, aiming to reveal the main themes that the participants prioritize in ensuring cultural continuity. The main themes that emerged are the basic perspectives and attitudes that guide the behavior and perceptions of individuals. The main purpose of the study is to evaluate the elements and practices that provide social integration in Karamanlar, which is the central village of Balıkesir, which is entirely composed of Alevi Chepni population, by emphasizing the practices, beliefs and perceptions that are prominent in ensuring cultural continuity.

The sample of the research; ten villages living in Karamanlar and selected by purposeful sampling method are residents. In the study, a meeting was held with “Alevi dede” Mustafa Oğuz, who lives in Kavakbaşı village and is accepted as the belief leader for Alevi Chepni population. Questions were asked to the participants within the framework of the realization of marriage within and outside the group, the structure of the family, the procedures for the realization of marriages, the identity and origin explanations, the ceremonies, the place of stories in the transfer of culture from generation to generation, and the institution of “forgiveness” in ensuring social integration and solidarity. Men and women who gave the names of the participants; If they do not want to give their names, their names and ages are coded with **K** in women, **E** in men and numbered.

The main tool of the desire to live together with a similar one is to ensure cultural continuity. The Karamanlar village survey provided an opportunity to make an assessment on the findings regarding the elements and beliefs that the sample of the research identified as Alevi Chepni identity which elements and beliefs they maintained and emphasized in ensuring cultural continuity. In this research, which follows the ethnographic research approach, aiming to reveal the main themes that the

participants have prioritized in ensuring cultural continuity, their basic perspectives that guide the behavior and perceptions of the participants are their attitudes within the framework of cultural continuity. **The findings about how the stated attitudes are explained in the interviews are as follows;**

In the research, when “self-definition as religious belief” and “self-definition as origin” were directed to the participants as separate questions; the majority of the participants; definition of religious belief; He replied by emphasizing "belief in God" and "Alevism". It is noteworthy that besides these definitions, there are explanations such as “free” and “free”. Remarkable when participants are asked “the way they define themselves as their origin”; In addition to explanations for the origin of the Black Sea, it is the expression of the “Chepni” identity together with the “Alevi” identity especially in women.

"Are there any stories about culture passed down from generation to generation?" The question; The responses of the participants differ in terms of gender. The answers of women in the direction of “I do not know” are higher than male participants. Also, during the interview, a female participant complained that she had incomplete information about identity by saying “You can search and tell us where we came from, our identity”. In addition to this question posed in the study, some issues still preserving their vitality in social memory have been raised. These issues are stated as the “defamatory” fatwas of the Sheikh of Islam, Ebussuud Efendi, and the “brutal” settlement practices of Ahmet Vefik Pasha. It is noteworthy that these settlement policies and practices have a permanent place and their traces remain alive.

Questions about weddings, funerals and cem ceremonies, which play a role in ensuring the continuity of Chepni Alevi culture in Karaman, were asked to the participants. In the answers given to the question about how the weddings take place; It is noteworthy that the explanations stating that Chepni Alevi weddings do not differ from Sunni villages. The theme that the participants highlighted at funerals; It is a ceremony held at Cem's house as "man and woman". Secondly it stands out; "concent".

The answers given to our questions about “whether marriages are related or not, marriage procedures and intra-group marriages” are as follows; It was stated that the marriage procedures were "agreed" by all participants. The participants did not marry relatives. However, they are all married to an Alevi. This has been explained in terms of cultural continuity. Except for two participants who are 30 years old in the study, all participants have the suitability. Most of the participants highlighted the empathy's emphasis on the "Musahip" theme. In addition to the fraternity, the need for "no offensive

crime" was also underlined. Much greater excitement than their answers to other questions dominated their mood.

It can be said that the Chepni language, which was built and encrypted on certain historical requirements, is no longer used, not transferred to the new generation, and above all, situations that would require the use of this special language have disappeared. The main conclusion reached in the study; The consistency of the participants included in the research in preserving and maintaining the Chepni Alevi culture. The most important result of the study is that community members have a conscious understanding of their values and origins.